

Stenografični zapisnik

jednajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 21. aprila 1899.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela.
— Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik
ekscelenca baron Viktor Hein in c. kr. deželne
vlade tajnik Viljem Haas. — Vsi članovi razun:
knezoškof dr. Anton Bonav. Jeglič, dr. Danilo
Majaron. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef
Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika X. deželnozborske seje dné 18. aprila 1899. l.
2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
3. Priloga 52. Poročilo deželnega odbora o nameravanem vodovodu za Novomesto in okolico.
4. Priloga 53. Poročilo deželnega odbora o razdružitvi selske občine Bled v samostojni občini Bled in Ribno.
5. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora, in sicer:
o § 7. C: Deželni muzej.
6. Ustno poročilo finančnega odseka o glavni bilanci Ljubljanskega mestnega loterijskega posojila z dotičnimi računskimi sklepi za leto 1897. in o proračunih posojilnega in amortizacijskega zaklada za leto 1899. (k prilogi 44.).
7. Utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca Ivana Hribarja o ustanovitvi deželnega zaklada za melioracije in javna dela (k prilogi 48.).
8. Ustno poročilo finančnega odseka o peticijah, in sicer:
a) slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani za pisateljsko nagrado in podporo za izdajo knjige: „Ustavoznanstvo“;
b) županstva na Vrhniki za podporo za zgradbo vodovoda;

Stenographischer Bericht

der eifften Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 21. April 1899.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto von Detela. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Excellenz Victor Freiherr von Hein und k. k. Landesregierungssecretär Wilhelm Haas. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Anton Bonav. Jeglič, Dr. Danilo Majaron. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der X. Landtags-Sitzung vom 18. April 1899.
2. Mittheilungen des Landtags-Präsidiums.
3. Beilage 52. Bericht des Landesausschusses über die projectirte Wasserleitung für Rudolfswert und Umgebung.
4. Beilage 53. Bericht des Landesausschusses, betreffend die Theilung der Ortsgemeinde Beltes in die selbständigen Gemeinden Beltes und Reifen.
5. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-Ausschusses über den Rechenschaftsbericht, und zwar:
über § 7 C: Landesmuseum.
6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Hauptbilanz des Laibacher städtischen Lotterie-Anlehens nebst den einschlägigen Rechnungsabschlüssen für das Jahr 1897 und über die Voranschläge des Anlehens- und Amortisationsfondes für das Jahr 1899 (zur Beilage 44.).
7. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Ivan Hribar, betreffend die Bildung eines Landesfondes für Meliorationen und öffentliche Arbeiten (zur Beilage 48.).
8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:
a) des slovenischen Lehrervereines in Laibach um Bewilligung des Schriftstellerhonorars und einer Subvention für die Herausgabe des Buches: „Ustavoznanstvo“;
b) des Gemeindeamtes in Oberlaibach um Subvention für die Errichtung der Wasserleitung;

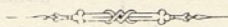
- c) županstva v Planini pri Rakeku za podporo za zgradbo vodovoda;
 - d) o prošnji Marijane Jereb, vdove šolskega sluga, za zvišanje pokojnine;
 - e) odbora ribarskega okraja za Kranjsko v Ljubljani za brezplačno rabo ribjega vališča na Studencu in za podporo;
 - f) mestnega magistrata v Ljubljani za podporo za zgradbo deklishe osemrazrednice pri sv. Jakobu v Ljubljani;
 - g) društva za rokotvorno delo na Dunaju za podporo;
 - h) filharmoničnega društva v Ljubljani za podporo;
 - i) Ane Hofbauer, vdove deželnega tajnika, za daljno dovolitev miloščine;
 - k) muzejskega društva za Kranjsko za podporo za društvene namene.
9. Ustno poročilo finančnega odseka o računskih sklepih bolnišničnega, blazničnega, porodnišničnega in najdenišničnega zaklada za leto 1897. (k prilogi 23.).
 10. Ustno poročilo finančnega odseka gledé učiteljskega pokojninskega zaklada (k prilogi 42.) ter o prošnjah učiteljskih vdov Marije Kunšič in Marije Lukan za zvišanje pokojnine.
 11. Ustno poročilo upravnega odseka o peticijah, in sicer:
 - a) županstva v Tunjicah za podporo za zgradbo nove ceste iz Tunjic v Zalog;
 - b) mestne občine Kranj za zgradbo železnice Loka-Divača in Kranj - Tržič - Celovec.
 12. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Viljema Pfeiferja gledé razdelitve prebitkov osebnega dohodninskega davka (k prilogi 50.).
 13. Ustno poročilo upravnega odseka v zadevi ustanovitve deželne kmetijske šole na Gorenjskem (k prilogi 47.).

- c) des Gemeindeamtes in Planina bei Raketh um Subvention für die Errichtung der Wasserleitung;
- d) der Mariane Jereb, Schuldienerwitwe, um Pensionserhöhung;
- e) des Fischerei-Revierauschusses für Krain in Laibach um unentgeltliche Benützung der Fischzuchtanstalt in Stubenz und um Subvention;
- f) des Stadtmagistrates in Laibach um Subvention für den Bau einer achtklassigen Mädchenvolksschule bei St. Jakob in Laibach;
- g) des Vereines für Handarbeit in Wien um Subvention;
- h) der philharmonischen Gesellschaft in Laibach um Subvention;
- i) der Anna Hofbauer, Landes-Secretärswitwe, um Weiterbefähigung einer Gnadengabe;
- k) des Musealvereines für Krain um Subvention für Vereinszwecke.

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Rechnungsabläufe des Kranken-, Ziren-, Gebär- und Findelhausfonds für das Jahr 1897 (zur Beilage 23.).
10. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses in Angelegenheit des Lehrerpensionsfonds (zur Beilage 42) und über die Petitionen der Lehrerwitwen Maria Kunšič und Maria Lukan.
11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über Petitionen, und zwar:
 - a) des Gemeindeamtes in Theinitz um Subvention behufs Herstellung einer neuen Straße von Theinitz nach Salog;
 - b) der Stadtgemeinde Krainburg um Ausbau der Eisenbahnen nach Divača u. Krainburg-Neumarkt-Klagenfurt.
12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Wilhelm Pfeifer, betreffend die Vertheilung der Überschüsse der Personaleinkommensteuer (zur Beilage 50).
13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Errichtung einer Landes-Ackerbauschule in Oberkrain (zur Beilage 47.).

Seja se začne ob 10. uri 20 minut dopoldne.

Beginnt der Sitzung um 10 Uhr 20 Minuten Vormittag.

Deželni glavar:

Proglāšam sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam sejo.

Gospoda zapisnikarja prosim, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika X. deželnozborske seje dne 18. aprila 1899. 1.

1. Lesung des Protokollses der X. Landtagsitzung vom 18. April 1899.

Tajnik Pfeifer:

(Bere zapisnik X. seje v nemškem jeziku. — Liest das Protokoll der X. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov kak popravek v ravnokar prečitanem zapisniku?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželnozborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.

Deželni glavar:

Došle so sledeče peticije:

Gospod poslanec Povše izroča prošnjo načelstva društva „Naša Straža“ v Ljubljani za podporo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Božič izroča sledeči prošnji:

Županstvo občine Dole prosi podpore za popravilo dela stare Vrhniske ceste od Idrijske do Rovtarske meje.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Zastopniki vasi Bogu, občina Vrabče, prosijo podpore za napravo kapnic.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Kajdiž izroča prošnjo občanov Vodiške občine, da se občinska cesta od Kosez do Povodja uvrsti med okrajne ceste.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Pakiž izroča prošnjo občine Turjak, da se ne razdeli v dve samostojni občini: Turjak in Rob.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Murnik izroča prošnjo odbora dijaške in ljudske kuhinje za podporo.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Gospod poslanec Košak izroča prošnjo županstva Št. Jernej, da se izposluje pri c. kr. vladi, da bi udje cenilnih komisij obrtno in osebne dohodarine dobivali tudi primerne dnevsčine.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Na vrsto pride točka:

3. Priloga 52. Poročilo deželnega odbora o nameravanem vodovodu za Novomesto in okolico.

3. Beilage 52. Bericht des Landesauschusses über die projectierte Wasserleitung für Rudolfswert und Umgebung.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

4. Priloga 53. Poročilo deželnega odbora o razdružitvi selske občine Bled v samostojni občini Bled in Ribno.

4. Beilage 53. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Theilung der Ortsgemeinde Beldes in die selbständigen Gemeinden Beldes und Reifen.

(Izroči se upravnemu odseku. — Wird dem Verwaltungsausschusse zugewiesen.)

Preidimo k daljni točki dnevnega reda:

5. Ustno poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora, in sicer:

o § 7. C: Deželni muzej.

5. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-ausschusses über den Rechenschaftsbericht, und zwar:

über § 7 C: Landesmuseum.

Berichterstatter Loy:

Hohes Haus! Im § 7 lit. C des Rechenschaftsberichtes für das Jahr 1898 berichtet der Landesauschuss über das Landesmuseum. Der Rechenschaftsberichtsausschuss hat zu diesem Paragraphen nichts zu bemerken und ich stelle somit den Antrag:

„Der hohe Landtag wolle den § 7 C zur Kenntnis nehmen.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu odseka za letno poročilo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

6. Ustno poročilo finančnega odseka o glavni bilanci Ljubljanskega mestnega loterijskega posojila z dotičnimi računskimi sklepi za leto 1897. in o proračunih posojilnega in amortizacijskega zaklada za leto 1899. (k prilogi 44.).

6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Hauptbilanz des Laibacher städtischen Lotterie-Anlehens nebst den einschlägigen Rechnungsabschlüssen für das Jahr 1897 und über die Voranschläge des Anlehens- und Amortisationsfondes für das Jahr 1899 (zur Beilage 44.).

Berichterstatter Ritter v. Langer:

Hohes Haus! Im Jahre 1880 hat die Stadtgemeinde Laibach zum Zwecke mehrerer großer Investitionen ein Anlehen aufgenommen in der Höhe von 1½ Millionen. Die Investitionen, welche dafür geplant waren, sind das Schlachthaus, die Militärkaserne und die Wasserleitung gewesen, die nun thatsächlich durchgeführt sind. Diese 1½ Millionen waren ausgegeben in 75.000 Losen à 20 fl. Gemäß dem ganzen Finanzplane und dem damit im Zusammenhange stehenden Amortisationsplane war die Amortisirung in der Weise in Aussicht genommen, daß jährlich eine Quote von 65.000 fl. der Amortisation zuküfste, aber außerdem die Stadt die Verpflichtung hat, sämtliche anwachsenden Amortisationskapitalien mit 4½% zu verzinzen. Diesem Amortisationsplane entsprechend steigt der Amortisationsfond bis zum Jahre 1920 bis zur Höhe von rund 1.250.000 fl. und fällt dann infolge häufiger werdender Ziehungen bis 1929 auf Null, womit dann auch das Anlehen vollkommen getilgt ist und der Stadt Laibach noch 100.000 fl. übrig bleiben.

Nun sind diesem Finanzplane auch Durchführungsverordnungen beigegeben, welche hier Instructionen genannt werden. Im § 9 dieser Instructionen wird bestimmt, daß der Amortisationsfond rechnungs- und cassamäßig gesondert zu führen sei. Mit Beziehung darauf und im Interesse der öffentlichen Übersichtlichkeit des ganzen Gebahrens hat auch der Landtag vor 2 Jahren den Wunsch ausgesprochen, daß diesem separaten rechnungsmäßigen Vorgehen auch in der Vorlage des Landesauschusses entsprochen werden möge, und zwar dadurch, daß der Amortisationsfond einen eigenen Rech-

nungsabschluß in der Vorlage finde. In den Jahren 1896 und 1897 ist auch thatsächlich vom Landesauschusse für den Amortisationsfond ein separater Rechnungsabschluß vorgelegt worden. Der Amortisationsfond wird de facto nicht nur rechnungs-, sondern auch cassamäßig separirt geführt und, wenn der Landesauschuss in seiner Vorlage davon spricht, daß noch bezügliche Verhandlungen zwischen der Stadtgemeinde Laibach und dem Landesauschusse zur vollkommenen Austragung der rechnungs- und cassamäßigen Gebahrung bezüglich des Amortisationsfondes schweben, so ist das nur eine formale Austragung, die noch stattzufinden hat. Einerseits kann nämlich die Ansicht herrschen, daß nach der Cameralbuchhaltung ein von jeder anderen Buchung abgesondertes Conto für den Amortisationsfond geführt werde und infolgedessen auch eine ganz gesonderte Cassagebahrung, oder es kann auch, wie es beim Magistrate der Stadt Laibach thatsächlich eingeführt ist, die kaufmännische Buchhaltung als maßgebend angesehen werden, wobei wohl ein vollkommen separates Conto für den Amortisationsfond geführt wird, jedoch im Hauptbuche, nicht aber noch ein Conto außerhalb des Hauptbuches. Nun ist darin gar kein eigentlicher Unterschied. Es kann sich also, wie gesagt, nur um eine formale Austragung handeln, ob eine Cameralbuchführung bezüglich des Amortisationsfondes gehandhabt werden soll, oder die bestehende kaufmännische Buchhaltung, wie sie im Magistrate durchgeführt ist. Bei dieser formalen Austragung wird es keine Differenzen geben, und ich kann nur betonen, daß de facto thatsächlich der Amortisationsfond bei der Stadtgemeinde rechnungs- und cassamäßig getrennt geführt wird.

Mit Erlaubnis des Herrn Präsidenten gehe ich nun auf die einzelnen Theile dieser Vorlage über. Diese sind die Hauptbilanz des Lotterieranlehens mit seinen beiden Hilfsconten, dann der Rechnungsabschluß und die Bilanz des Amortisationsfondes und schließlich die beiden Voranschläge für den Amortisationsfond und für das städtische Lotterieranlehen.

Was die Hauptbilanz betrifft, so sind die Zifferngruppen, die hier vorhanden sind, folgende.

Sie sehen einerseits die Passiva, wobei in erster Linie der Effectivbestand des Anlehens per 1.471.000 fl. in die Passiva gestellt ist; dann finden wir nicht behobene Gewinne in der Höhe von 64.000 fl. und schließlich einige Specialreserven eingestellt. Der Passivbestand beträgt 1.635.000 fl. Dem gegenüber steht der Activstand, der sich vor Allem ausdrückt im Capitalswerte der mittelst des Darlehens geschaffenen Investitionen, das sind das Schlachthaus, die Militärkaserne und die Wasserleitung im Capitalswerte von 1.337.000 fl.

Nun sind noch andere kleine Investitionen, das Inventarconto sowie das Gewinn- und Verlustconto, welche zusammen 169.000 fl. ausmachen. Diese beiden Hauptgruppen ergeben 1.506.000 fl. und müßte infolgedessen der Rest zu finden sein in angelegtem oder in barem Gelde. Der Rest beträgt 128.000 fl. Es ist aber hier nicht thatsächlich 128.000 fl. im Varen oder in Capitalsanlagen vorhanden, sondern nur 109.000 fl. Es fehlen daher 19.000 fl., welche Sie unter Post 38 „Schuldnerconto“ finden, welcher getilgt wird durch die Überschüsse aus der Gebahrung der Wasserleitung, aus den sogenannten übergefallen der Wasserleitung.

Wenn die Herren die Hilfsausweise betrachten, so ist der interessanteste Theil der Annuitätenconto, aus dem die Herren ersehen, daß die Schlachthalle 10.000 fl. trägt. Sie würden sich aber täuschen, wenn Sie annehmen, daß der Reingewinn der Militärkaserne 3000 oder die Wasserleitung 8000 fl. trägt. Es sind das nicht die Reineinnahmen selbst, sondern die Überschüsse über die gesetzlich bestimmten Zinsen, welche die Militärkaserne und die Wasserleitung abzuwerfen haben. Die Zinsen von 4.75% und 4.8% finden die Herren in den Interessen aus dem Jahre 1897 per 57.000 fl. für beide Investitionen. 3800 fl. und 3300 fl. sind Überschüsse über die Zinsen, somit beträgt das Passivum 79.240 fl. Davon werden die 65.000 fl. bezahlt, welche die Amortisationsquote bilden, und der Rest von 14.000 fl. ist der tatsächliche Reingewinn.

Diese 79.000 fl. sind insoferne von Interesse, als sie zeigen, wie hoch die anderthalb Millionen sich verzinsen. Diese anderthalb Millionen sind mit 4½% zu verzinsen, und wenn dies nicht erreicht wird, so hat die Stadtgemeinde Laibach die Verzinsung zu ergänzen; nach dem Rechnungsabschlusse pro 1897 verzinst sich aber dieses städtische Anlehen mit 5.38%, das ist eine Überverzinsung von 0.88%, gewiß ein Zeichen, daß die Investitionen auf gesunder Grundlage beruhen.

Der Rechnungsabschlusse des Amortisationsfondes zeigt mit Ende des Jahres 1897 ein Bilanzkonto von 181.401 fl., und vergleicht man diese im Rechnungsabschlusse vorkommende Summe mit der im Amortisationsplane festgesetzten Summe, so wird man vollkommene Übereinstimmung finden.

Diese 181.000 fl. sind angelegt theils in Sparkassabüchern der städtischen Sparkassa, theils in Goldrentenobligationen. Sie wurden aber im Jahre 1897 in andere Papiere umgewandelt, welche im Voranschlage zum Ausdruck kommen. Diese anderen Papiere übersteigen jedoch ihren Curzwert nach gemäß die in den Activen des Amortisationsfondes angegebenen 181.000 fl.

Wenn ich zum Voranschlage des städtischen Lotterieleihens übergehe, so finden wir in demselben ein Erfordernis von 66.414 fl., gegenüber einer Bedeckung von 71.803 fl. Der Voranschlag müßte somit schließen mit einem Überschusse von 5338 fl. Nun mache ich darauf aufmerksam, daß die Summe der Erfordernisse per 66.414 fl. eine unrichtige ist, indem das Erfordernis um 896 fl. 84 fr. zu gering berechnet worden ist. Infolgedessen ist auch der Überschuss um diesen Betrag verkleinert. Ich werde dies sofort aus dem Voranschlage des Amortisationsfondes des Anlehens nachweisen.

Ich habe bereits erwähnt, daß die Stadt Laibach für eine 4½% Verzinsung zu sorgen hat. Dies macht 10.122 fl. 82 fr. Thatsächlich zeigt aber die Bedeckung nur eine Verzinsung von 9427 fl. 98 fr., demnach erscheint ein Abgang von Zinsen per 896 fl. 84 fr. in der Bedeckung des Voranschlages des Amortisationsfondes angegeben. Wo ist aber dieser Betrag zu decken? Im Erfordernisse des Lotterieleihens selbst, und insoferne ist das Erfordernis des Anlehens, nicht wie es hier angegeben erscheint, mit 66.414 fl. festzusetzen, sondern mit 66.414 fl. + 896 fl. 84 fr. Es ist somit der Überschuss nicht, wie die Vorlage sagt, mit 5338 fl. 95 fr. einzusetzen, sondern der wirkliche Überschuss beträgt 4492 fl. 11 fr.

Nachdem ich den Herren die Lage der einzelnen Conten dargelegt habe, stelle ich im Namen des Finanzausschusses folgende Anträge:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

1.) Die Hauptbilanz des Laibacher städtischen Lotterieleihens nebst den einschlägigen Rechnungsabschlüssen für das Jahr 1897 wird zur Kenntnis genommen.

2.) Den Voranschlag des Laibacher städtischen Lotterieleihens für das Jahr 1899 mit einer Bedeckung von 71.803 fl. 39 fr.
einem Erfordernisse von 67.311 " 28 "
und einem Überschusse von 4.492 " 11 "
wie auch der Voranschlag des Amortisationsfondes des städtischen Lotterieleihens für das Jahr 1899 mit einer Bedeckung von 296.092 fl. 60 fr. und einem eben solchen Erfordernisse werden genehmigt.“

Deželni glavar:

Otvarjam razpravo.

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

7. Utemeljevanje samostalnega predloga gospoda poslanca Ivana Hribarja o ustanovitvi deželnega zaklada za melioracije in javna dela (k prilogi 48.).

7. Begründung des selbständigen Antrages des Herrn Abgeordneten Ivan Hribar, betreffend die Bildung eines Landesfondes für Meliorationen und öffentliche Arbeiten (zur Beilage 48.).

Gospod poslanec Hribar ima besedo, da utemelji svoj predlog.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Po opravnem redu deželnega zbora je vsakemu poslancu, ki stavi kak samostalni predlog, nalog, da ga v jedni nastopnih sej ustno utemelji. Jaz sem sicer utemeljevanje zakonskega načrta o ustanovitvi deželnega zaklada za melioracije in javna dela podal že pismeno in mi zaradi tega ne bo treba veliko govoriti; vendar pa si bom dovolil nekoliko pripomenj in sicer zaradi tega, ker se mi glede na zakonski načrt, ki leži na mizah gospodov deželnih poslancev, zde važne v kljub pismenemu utemeljevanju. Utemeljevanje spisal sem zato, ker sem hotel referentu v finančnem odseku dati na roko vse podatke in vsa vodila, ki so mi

merodajna bila, ko sem sestavljal zakonski načrt; vendar pa sem v naglici prezrl nekatere bistvene reči in na te hočem sedaj posebej opozoriti visoko zbornico.

Po zakonskem načrtu v zmyslu določila §. 2. bi uprava melijoračnega zaklada, ko bi se ustanovila deželni kreditni zavod, prešla v upravo tega deželnega kreditnega zavoda. Zakaj sem, gospoda moja, sprejel to določbo v zakonski načrt? Zato, ker dobro vem iz vsch doseďanjih obravnav deželnega zbora, katerim sem doseďaj imel čast prisostvovati, da se prebivalstvo naše dežele prav rado zanaša na to, da se mu bodo brezobrestna posojila, katere je bilo prejelo, odpisala. Če se je dovolilo kako brezobrestno posojilo, čaka dotična korporacija, ki je dobila to brezobrestno posojilo, toliko časa, da pride čas za vračanje posojila; kadar pa ta čas pride, obrne se do deželnega zbora za podaljšanje obroka. Čez leto dni pa pride z drugo prošnjo, da se bi brezobrestno posojilo odpíše. Temu se mora jedenkrat konec narediti. (Poslanec dr. Schaffer: — Abgeordneter Dr. Schaffer: „Sehr richtig!“) Veliko lažje se bo pa to doseglo, ako se bodo posojila, ki se dovolijo iz melijoračnega zaklada, morala temu zakladu vračati. Ako bo deželni odbor sam upravljal melijoračni zaklad, bo težje ustavljati se prošnjam za odpis posojil, kakor pa če preide zaklad v upravo posebnega zavoda, kajti ta zavod bo moral imeti posojila v evidenci in bo moral tudi nasproti deželi, kateri bo odgovoren za vse svoje poslovanje in za upravo vsch fondov, katere bo imel oskrbovati, za ta posojila odgovornost dajati. Praktičnega pomena je torej vsekakor, ako se sprejme ta določba v §. 2. zato, ker imam še vedno upanje, da bo mogoče pri nas ustanoviti posebni deželni kreditni zavod, za kateri se potegujem, odkar sem član te visoke zbornice.

V §. 3. nadalje je med drugimi določbami tudi ta, da spadajo v Kranjski deželni zaklad za melijoracije in javna dela brezobrestna in obrestna posojila za regeneracije vinogradov. Ta posojila bodo se od leta 1905. naprej vračati začela in bi imela naravno zopet prihajati v korist deželnemu zakladu. Ako pa visoka zbornica z ustanovitvijo melijoračnega fonda uredi deželni zaklad tako, da bo s temi dohodki, katere ima v sedanjem stanju, mogel pokrivati vse svoje izdatke, tedaj mu ne bo treba toliko računati na vračila brezobrestnih posojil za vinograde in se lahko ta vračila za kaj drugega porabi. Tudi v finančnem odseku je referent o pospeševanju vinarstva, gospod tovariš vitez Langer, opozoril, da se bodo lahko vračila teh posojil porabila za kake druge občekoristne namene in jaz sem že koj takrat mislil, da bi bilo najpametneje, ako se vtelovijo melijoračnemu fondu, kateri se ima ustanoviti. Kakor veste, sem temu prispevku, ki pride iz brezobrestnih posojil, določil posebni namen, da se pri melijoracijskem fondu ustanovi posebni poroštveni fond in zato je tembolj priporočati, da ta določba ostane v §. 3. in da se tista brezobrestna posojila, na katerih dohodek se pri deželnem zakladu res ne bo treba preveč ozirati, utelovijo melijoračnemu zakladu.

Končno je pri §. 3. določba, da spadajo vanj vsi zneski, katere deželni zbor odkaže posebej temu zakladu. Tukaj mi je bil na mislih nek znesek, ki je naložen v kranjski hranilnici in znaša nekaj čez 18.000 gld. Ta znesek je bil naložen vsled sklepa deželnega zbora po predlogu gospoda poslanca ekszellenca barona Schwegla zato, ker se je jedenkrat bilo sklenilo, da se vsi prebitki pri samostojni nakladi na opojne tekočine nalože toliko časa, dokler se ne pokaže, ali se ne bodo potrebovali pri ustanovitvi kakega posebnega fonda ali zavoda. Od teh prebitkov je torej čez 18.000 gld. naloženih in se bo brzkone letos zopet večja svota naložila. Ta fond nima nobenega pravega pomena, ako je samo naložen. Obresti bodo sicer naraščale; toda pravemu namenu bo služil šele tedaj, če se vtelovi melijoračnemu zakladu.

Vse druge določbe tega zakonskega načrta so deloma pojasnjene v pismenem poročilu, deloma pa so že same ob sebi tako jasne, da ni treba obširneje o njih govoriti. Tudi o važnosti zaklada, kakoršni predlagam, da se ustanovi, bi bilo odveč besede izgubljati, ker se je že od mnogih strani v tej visoki zbornici letos in v prejšnjih letih naglašalo, da bode pri tendenci, ki vlada v visoki zbornici za pospeševanje vsch koristnih naprav, neobhodno jedenkrat treba za pokritje na drug način preskrbeti, kakor s tekočimi dohodki deželnega zaklada.

Po tem kratkem utemeljevanju si usojam v formalnem oziru priporočati, da se moj in mojih gospodov tovarišev predlog izroči finančnemu odseku.

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo formalnemu predlogu, da se samostalni predlog gospoda poslanca Hribarja izroči finančnemu odseku v pretres in poročanje, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

8. Ustno poročilo finančnega odseka o peticijah, in sicer:

- a) slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani za pisateljsko nagrado in podporo za izdajo knjige: „Ustavoznanstvo“;

8. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:

- a) des slovenischen Lehrervereines in Laibach um Bewilligung des Schriftstellerhonorars und einer Subvention für die Herausgabe des Buches: „Ustavoznanstvo“.

Poročevalec Hribar:

Visoki deželni zbor! Profesor Orožen je na višji dekliški šoli čital predavanja o naši ustavi. Ta predavanja je sproti sestavljal in potem rokopis izročil slovenskemu učiteljskemu društvu z namenom, da ga izda. Ker je tvarina tega rokopisa jako zanimiva in ker take knjige pri nas Slovencih še ni bilo in se bo knjiga lahko rabila v raznih učnih zavodih za predavanja, je slovensko učiteljsko društvo sklenilo izdati jo. Dodalo je pa knjigi kromolitografične grbe vseh avstrijskih dežel in vseh redov avstrijskih. Tisek je društvo precej stal, vendar je upanje, da se bodo troški polagoma pokrili z razprodanimi knjigami. Nima pa društvo nobene svote na razpolaganje, da bi kako nagrado izplačalo pisatelju, ki se je z obsežno knjigo zelo trudil in zato se je obrnilo do visokega deželnega zbora s prošnjo, naj bi za izdajo te knjige in za nagrado profesorju Orožnu blagovolil podeliti primeren prispevek.

Finančni odsek, uvažujoč razloge, katere sem navedel, je sklenil predlagati:

„Visoki deželni zbor skleni:

„Slovenskemu učiteljskemu društvu“ v Ljubljani dovoli se za izdajo knjige „Ustavoznanstvo“ in za pisateljsko nagrado iz kredita za izdavanje učnih knjig prispevek 100 gld.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo obsesteti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

b) županstva na Vrhniki za podporo za zgradbo vodovoda;

b) des Gemeindeamtes in Oberlaibach um Subvention für die Errichtung der Wasserleitung.

Poročevalec Hribar:

Visoka zbornica! Z zadevo, o kateri bom sedaj poročal, pečal se je deželni zbor kranjski že v seji dne 13. maja 1893. Že takrat je bil deželnemu zboru predložen natančen načrt in proračun troškov za vodovod, kateri je nameravala napraviti občina Vrhnika, vendar se je takrat oziraje se na to, da se Vrhniske razmere niso mogle primerjati z Ribniškimi razmerami, kjer se je za zgradbo vodovoda dovolilo bilo 20% podpore, sklenilo, da se za napravo vodovoda Vrhniskega dovoli samo 3000 gld. podpore k troškom, ki so bili proračunjeni na 22.000 gld. Sedaj je pa občina Vrhnika ponovila

svojo prošnjo in sicer jo je ponovila s čisto drugimi argumenti, kakor takrat, ko je šlo prvič za dovolitev podpore.

Na Vrhniki moremo vodnjake in pa vrelce deliti v tri kategorije. Nekateri vodnjaki — štirje so — imajo tako pitno vodo, da so po kemični preiskavi za zdravje absolutno nevarni in škodljivi tudi v navadnih časih. Nekaj vodnjakov zopet je takih, ki dajejo vodo, katera se ob navadnih časih more piti in je zdravju nevarna le ob časih, če nastopijo kake epidemije. Potem so pa vrelci, ki dajejo popolnoma zdravo in dobro pitno vodo in med te spada tudi Ljubljana, vendar pa ima Ljubljana, ko pride do Vrhnike, že tako temperaturo in je tako mehka, da za pitno vodo ljudem ne ugaja in zato se je ne poslužujejo in umevno je, da si torej hočejo napraviti poseben vodovod.

Razmere so se pa od leta 1893. sem precej izpremenile. Vrhnika dobi namreč letos začetkom junija meseca železnično progo, ki jo bo zvezala z Ljubljano in od todi po drugih železničnih progah z drugim svetom. Kdor pozna Vrhniko, nje krasno okolico, dražestno lego in snažnost, katero je, kamor človek preide, povsod videti na Vrhniki in v okolici po vaseh, bo rad priznal, da Vrhnici ne goje praznih nad, da se bodo morebiti navadili tujci prihajati na letovišče na Vrhniko, kadar bo Vrhnika imela ugodnejšo in prijetnejšo zvezo. To je glavni vzrok, da hočejo Vrhnici napraviti vodovod, kajti ako bi tujci našli tam slabo, zdravju nevarno vodo, bi se gotovo vest o tem hitro razširila in nade Vrhnicanov bi se izjalovile.

Glede na te razmere in ker je železi, da bi se tujski promet v naši deželi povzdignil, ker želimo tega zlasti lepi Vrhniki, je prišel finančni odsek do prepričanja, da ta razlog pač more uplivati na priporočitev večjega prispevka za Vrhniki vodovod, večjega zato, da se bo moglo od Vrhniskega prebivalstva in občinskega predstojništva v onem zmislu delovati, kakor sem bil omenil.

Predlagam torej v imenu finančnega odseka sledeče:

„Visoki deželni zbor skleni:

1.) Občini Vrhniskej dovoli se za napravo vodovoda od vrelca pri Stajah prispevek 20% od proračunjene svote 22.000 gld., odnosno ko bi se ceneje izvršiti zamogel, 20% od dotične skupne svote troškov.

2.) Ta prispevek izplača se iz deželnega zaklada; če se ustanovi deželni melijoračni zaklad, pa iz tega.

3.) V slučaju, da se prispevek izplača iz deželnega zaklada, nakazal se bode k izplačilu takrat, kadar glede na vsakoletni znesek, ki je za vodovode in vodnjake na razpolaganje — upoštevajoč že prej dovoljene prispevke za take naprave — pride na vrsto; v slučaju, da se izplača iz deželnega melijoračnega zaklada pa, kadar se letu ustanovi.

4. V nobenem od 3.) navedenih slučajev ne sme se izplačilo prve polovice prispevka izvršiti pred položitvijo vseh cevij; druge polovice pa pred oddajo vodovoda javne uporabi.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Jelovšek ima besedo?

Poslanec Jelovšek:

Jaz bi dalje govoril in obširno moje opazke utemeljeval, ali ker sem tako prepričan, da tistih 25 % podpore, za katere je občina prosila, ne bom dosegel, zato bom le v kratkem napravil neke opazke na poročilo gospoda poročevalca.

Gospod poročevalec je omenil, da je Ljubljana jako dobra, da je sicer gorka, ampak v obče pa dobra. To pač ni istina.

Ravno Ljubljana je tako slaba, da je po vsakem deževju taka, kakor da bi bila iz čokolade ali kave, rumena, polna prsti in taka ostane po 14 dni, tako da jo je nemogoče rabiti kot pitno vodo. Če pa postane vreme suho in vzemimo, da imamo sušo, se pa iztekajo v to vodo vsi kanali in razna stranišča, ki se stekajo v njo, okužijo vodo popolnoma, tako da se lahko reče, da Ljubljana nikdar ni za piti.

Kar se tiče pa vodnjakov, ima Vrhnika tako čudno geološko lego, da je komaj pol metra humusa, potem pa sam pesek in v to peščeno plast se izlivajo stranišča in kanalizacija. Nehote more po tej spodnji plasti od peska voda prihajati v razne vodnjake in zato so ti, kakor analiza kaže, večinoma skoraj vsi okuženi. Nekateri studenci imajo pa zopet ravno tako neugodno lego, kakor Ljubljana, tako da so pri suši slabi in nerabljivi, ker se tisti studenci večinoma nahajajo v začetku Vrhnike ali pa nad Vrhniko in imajo ljudje že od nekdanj pravice, ki se ne dajo tako zlahka odpraviti, da perejo perilo v tisti vodi in sicer ne samo od zdravih, ampak žalibog tudi od bolnih ljudi. Taka voda torej gotovo ni rabljiva.

V drugem pa se zahvaljujem finančnemu odseku, da je predlagal in visoki zbornici, da bo glasovala za 20 % podporo, obžalujem pa le, da se ni uslišala prošnja za 25 % podpore in s tem končam.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Hribar:

Na besede gospoda predgovornika imam le omeniti, da glede Ljubljane nisem nič drugega povedal, kakor to, kar je v elaboratu kemične analize povedano. Iz tega elaborata namreč posnemam, da ima Ljubljana popolnoma dobro in zdravo pitno vodo in to tudi pod Vrhniko, kjer so se že vsi kanali vanjo stekli, ker voda nesnago tako hitro absorbira, da jo je mogoče brez nevarnosti piti. Sicer pa rad priznavam, da ob deževnatem vremenu voda, če je tudi zdrava, ni lepa in prijetna za piti in zato

je gotovo nobeden ne bo z okusom pil. Drugega nimam nič dostaviti, ker ni bil stavljen noben drug predlog.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Izročen mi je bil nujni predlog gospoda poslanca Božiča in tovarišev.

Prosim gospoda zapisnikarja, da ga izvoli prečitati.

Tajnik Pfeifer:

(bere: — liest:)

„Poslanca Ivana Božiča in tovarišev nujni predlog:

Visoki deželni zbor skleni:

Odstavek I. točka 2. deželnozborskega sklepa v V. seji z dne 23. marca 1899 zadevajoč pospeševanje vinogradništva na Kranjskem spremeni se tako-le:

V okrajih Krško, Črnomelj in Novomesto naj se tekom petih let subvencionira po jedno, v okrajih Postojna pa po dve podružnici c. kr. kmetijske družbe, in sicer v poslednjem okraju jedno v neokuženem Vremski dolini za potrebe Vremske doline in neokuženega Litijskega okraja, drugo pa v Vipavski dolini v to svrhu, da se vzgajajo na ameriških podlagah cepljene trte in sicer s pogojem, da si deželni odbor pridrži pravico, dotične nasade in račune o njih nadzorovati ter na predlog podružnice določati vrsto ameriških podlag in cepičev.

Polovica dohodkov iz skupila za cepljene trte pripada tekom dobe, ko se daje podpora, deželi, polovica pa subvencionirani podružnici, ki je zavezana vzdrževati po preteku omenjene dobe trtne nasade na svoje stroške še nadaljnjih pet let; seveda more takrat ceno trt sama določiti ter skupilo sama porabiti.

Ivan Božič.

Iv. Šubic. Murnik. Klein. Perdan. Iv. Hribar. Višnikar. Lenarčič. Dr. Iv. Tavčar. Schweiger. Pakiz. F. Modic. Zitnik. F. Košak. Povše. Dr. Papež. F. Azman. V. Pfeifer. A. Kalan. Kajdiž. Gab. Jelovšek. Zelen.“

Deželni glavar:

Ker je predlog dovelj podprt, ima gospod predlagatelj besedo, da utemelji nujnost.

Poslanec Božič:

Visoki zbor! Za nujnost po meni stavljenega predloga govorita z vso odločnostjo dva momenta. Prvi moment je pozni čas, v katerem je moj predlog stavljen. Ako se hoče, da bode sklep visoke

zbornice z dne 23. marcija 1899 za leto 1899. v obče vinogradarstvu kaj koristil, mora se čim prej izvršiti v vseh podrobnostih, kajti za cepljenje trt so sedaj uprav zadnje ure v letošnji pomladi.

V veliko večji meri velja pa to glede mojega predloga, ki mora nastopiti še razmerno dolgo pot do tja, da bode pravoveljavnen sklep. Ako bi se pa o njem rednim potem obravnavalo, prišel bi morebiti šele v 14. dneh v zbornici na razpravo, v času tedaj, ko bode za cepljenje ugodni čas že davno minul, in bi bil za stvar samo čisto brez vsakega pomena.

Druga okolnost, ki opravičuje njegovo nujnost, je pa ta, da je slavni deželni odbor že predložil visokej vladi deželnozborski sklep z dne 23. marcija 1899 s prošnjo, da bi tudi država v jednaki meri podpirala trtnice, kakor dežela, in je vsled tega vsekako umestno in nujno potrebno, da se tudi moj predlog, ako mu bode visoka zbornica pritrčila, temu visokemu oblastvu čim prej predloži, da bode moglo hkratu glede tega vprašanja v celoti svoje mnenje izreči.

Z ozirom na ta dva momenta prosim visoko zbornico, da mojemu predlogu nujnost prizna ter mi da priliko, da morem takoj svoj predlog v meritornem oziru utemeljiti.

Deželni glavar:

Gospodje, ki pritrjujejo nujnosti predloga gospoda poslanca Božiča, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nujnost je sprejeta in torej ima gospod poslanec Božič besedo, da meritorno utemelji svoj predlog.

Poslanec Božič:

Visoka zbornica! S sklepom z dne 23. marca t. l. sklenilo se je nakloniti 4 podružnicam kmetijske družbe znatne podpore za vzdrževanje trtnic, v katerih bi se vzgajale plemenitejše vrste cepljenk. Po intenciji tega sklepa naj bi bile 3 take trtnice na Dolenjskem, 1 pa na Notranjskem. Gledé trtnice na Notranjskem bi bil gotovo vsakdo pričakoval, da pride v Vipavsko dolino, kajti le Vipavska dolina je širšemu svetu znana kot vinorodni kraj. Vsled nerodnosti nekega organa pri deželnem odboru, in tu rečem naravnost, da nočem streljati na gospoda referenta v deželnem odboru, ampak kolikor so meni razmere znane — po krivdi potovalnega učitelja je prišla stvar drugače, namreč, da naj se trtnica za Vipavski okraj premesti v Vreme, ki imajo za uspešno vinogradarstvo najmanj ugodno podnebje in so temu tudi klimatične razmere odločno protivne; toda stvar je danes taka, da treba z njo računati, tembolj, ker je že nekaj izdatkov prouzročila. Vremska dolina prideluje nekoliko vina, toda to vino je kvalitativno slabo in nizke vrednosti. Vkljub temu pa vendar ne gre Vreme popolnoma prezirati, ker je končno tudi vinorodni kraj in je gledati na to, da se narodno gospodarstvo, kjer zaradi krajnih in klimatičnih razmer ni še tako razvito, kakor po ugodnejših krajih,

sčasoma povzdigne. Kakor rečeno, nočem raziskavati, zakaj je prišlo do tega, da se ustanovi v Vremah trtnica, ki je pred vsem namenjena vipavskim vinogradarjem. Mislim sicer, da s tem ni storjen prevelik greh, vendar pa bi bilo umestno, da bi se bila dala prednost Vipavski dolini, ker že klimatične razmere zahtevajo, da se trtnica tu ustanovi in vzdržuje. Že zdrav razum namreč velevala, da ne kaže več eksperimentirati s trtnicami v krajih, ki so v klimatičnem oziru trtoreji manj ugodni in zato mislim, da bi se Vipavska dolina ne smela prezreti. Poleg tega bi hotel navesti še drugo okolnost, ki govori za to, da bi se morali odločiti za Vipavsko dolino. V Vipavski dolini imamo na razpolago najraznovrstnejših cepičev za suho, zlasti pa za zeleno cepljenje, veliko v cepljenju izurjenih delavcev in istotako stoji v obilnem številu na razpolago v različnem cepljenju in novem vinogradarstvu v obče izurjenih ljudi, ki so sposobni za vodstvo trtnice. Vsega tega ni v Vremah. Tam je treba pričeti šele s prvimi začetki, in zato se ni smela dati prednost Vremam, kajti da bi še-le eksperimentovali, ko potrebujemo že nekaj gotovega, to vendar ne gre. Nadalje bi hotel naglašati še to, da se nahajajo v občini Št. Vid danes 4 cepilni stroji in trtnica, ki bi se ustanovila v Vipavi, bi imela te stroje na razpolago. Pri vsem tem pa se nikakor nočem postavljati na stališče, kakor da bi ne smela biti trtnica tudi v Vremah, ker bi s tem prišel sam s seboj v protislovje. Lansko leto sem namreč stavil obširni predlog, da naj se vsem podružnicam kmetijske družbe, ki se pečajo s trtorejo, dajejo primerne podpore, in ker spadata tudi Vremska in Košanska podružnica v to vrsto, zaslužita tudi ti dve tako podporo. Tembolj pa se mi vidi potrebno, da se tudi za Vreme osnuje posebna trtnica, ker je Vremska dolina poleg Litijskega okraja zdaj edini po trtni uši še neokuženi okraj na Kranjskem. Vsled obstoječih zakonov se iz okuženih okrajev ne smejo uvaževati niti divje trte, niti cepiči. Z ozirom na to in ker imata Litijski okraj in Vremska dolina približno jednake klimatične razmere pa tudi približno jednako kvaliteto vinskega pridelka, bi bilo gotovo opravičeno in umestno, da bi se za Litijski okraj in za Vremsko dolino osnovala oziroma vzdrževala posebna trtnica s sedežem v Vremah. Po mojem mnenju je tem manj mogoče nasprotovati mojemu predlogu, ker nočem z njim nikakor še dalje segati, nego se to godi s sklepom visoke zbornice z dne 23. marca t. l. Jaz tu ne želim nikakega povišanja kredita za podpore, ker sem prepričan, da se bo izhajalo z onim kreditom, ki je že dovoljen in kteregeta letos itak ne bo mogoče do cela porabiti, ker je čas že pozen. Posebno bi pa hotel še to naglašati, da se bo v Vremah gotovo nekoliko manjša trtnica osnovala, kakor so druge, ker je tudi potreba trt za Litijski okraj in za Vremsko dolino nekoliko manjša, kakor za druge vinorodne kraje na Dolenjskem ali v Vipavi.

Ker torej moj predlog nikakor ne tangira finančijelnega vprašanja, prosim visoko zbornico, da pritrdi temu predlogu, ko bo prišel v razpravo; v formalnem oziru pa predlagam, da se odkáže finanč-

nemu odseku v pretresanje in poročanje v prihodnji seja.

Deželni glavar:

Predlog je, da se nujni predlog gospoda poslanca Božiča izroči finančnemu odseku.

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Preidimo na dnevni red. Na vrsto pride točka:

c) županstva v Planini pri Rakeku za podporo za zgradbo vodovoda;

c) des Gemeindeamtes in Planina bei Rakel um Subvention für die Errichtung der Wasserleitung.

Poročevalec Modic:

Visoki zbor! Županstvo v Planini v Logaškem okraju vložilo je prošnjo dné 19. marca t. l. št. 225 za podporo za zgradbo vodovoda. Načrt napravil jim je zasebni inženir gospod Wagenführer, kateri je poznan kot podjetnik vodovodnih zgradb.

Planinčanje rabijo vodo iz vodnjakov, katera pa je nezdrava, kar so dokazala zdravniška spričevala in kemične preizkušnje.

V enih vodnjakih se hrani strešnica, v druge pa priteka živa voda ali studenčnica in tudi ta je nezdrava, ker priteka iz močvirnih tal.

Za čas nalivov priteka v vodnjake veliko nezdravih snovi, zlasti iz gnojšč. V suši pa še vodnjaki presahnejo, treba jim je vodo voziti iz potoka Unca, akoravno voda iz tega potoka ni rabljiva, ker seboj prinaša veliko nesnažnih stvari, in sicer toliko nesnažnih, da se jim v resnici gnjusi piti jo.

Vsled nezdrave vode pojavljajo se pogosto bolezni, kakor griže, spridenost krvi, vročnica in še razne druge želodečne bolezni. Še celo o vodi iz vodnjakov, iz katerih so jo imeli za najboljše in najbolj zdravo, so se zdravniki izjavili, da je nezdrava in da je pretečeno jesen bilo vzrok vročinske bolezni.

Planina šteje 1200 ljudi in 515 glav živine in rabi toraj silno veliko vode. Radi bi si pomagali z dobro in zdravo pitno vodo z napravo vodovoda, po katerem naj bi jim pritekala iz studenca zvanim „Posevkov mlin“. Potrebščina k tej napravi bila bi 25.005 gld. za trg Planina in za podaljšan vodovod iz trga v graščino Haasberg pa 5385 gld., skupaj toraj 30.390 gld. ali pa kakor je razvidno v enem prevdarku potrebščine, katerega so bili kesneje tukaj sem poslali, ki znaša 30.870 gld.

V prošnji tudi navajajo še veliko drugih okoliščin, s katerimi utemeljujejo, da so v resnici zdrave vode potrebni, povdarjajo svoj žalosten položaj glede zaslužkov, da, še celo so sklenili, v občinskem odboru prispevati 25% potrebščinam, kajti pričeli bi radi takoj delo.

V finančnem odseku sem o vsej zadevi obširno poročal, razjasnoval natanko o vsem kar prošilci v prošnji povedo in kar je tudi meni znano o tem, nasvetoval sem bil, da bi se prošnji v glavnih točkah ugodilo, da bi se naprava vodovoda ne zavlekla, ali ostal sem v manjšini. Gospodje v finančnem odseku so namreč mnenja, da je treba operat še zvedensko po deželnem stavbenskem uradu pregledati, se prepričati o množini vode in tudi dognati, koliko bode država dala, in konečno nasvetuje odsek:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja občine Planina izroča se deželnemu odboru, da natančno pregleda operat in o njem poroča deželnemu zboru.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

d) o prošnji Marijane Jereb, vdove šolskega sluga, za zvišanje pokojnine;

d) der Mariane Jereb, Schuldienerwitwe, um Pensionserhöhung.

Poročevalec Hribar:

Vdova Marijana Jerebova, za katere pokojnino skrbita skupno mestna občina Ljubljanska in deželni odbor Kranjski, je vložila prošnjo, da bi se njena pokojnina, ki je dosedaj znašala 116 gld. 66., kr. primerno zvišala. Svojo prošnjo je vložila pri mestnem magistratu in se je sklicevala na to, da je mestna občina vdovam po svojih slugah uravnala pokojnine. Zato pravi, da je opravičeno, da se tudi njej nakaže jednaka pokojnina; kakor jo dobivajo druge vdove po mestnih slugah. Občinski svet Ljubljanski je pritr dil njeni prošnji in je sklenil, nanj pripadajočo tangento pokojnine 58 gld. 33 kr. povišati na 75 gld. tako, da bi Marijana Jerebova vsled tega dobivala 150 gld., kolikor znaša najmanjša pokojnina, za vdove po mestnih slugah. Potrebno je pa tudi, da še visoki deželni zbor jednako sklene in zato se je obrnil mestni magistrat do deželnega odbora, od koder je prošnja prišla potom deželnega zbora finančnemu odseku. Finančni odsek je izprevidel, da je prošnja te vdove opravičena in predlaga nastopno:

„Visoki deželni zbor skleni:

Marijani Jerebovej, vdovi po realnem slugi in laborantu, poviša se na deželni zaklad spadajoča tangenta njene pokojnine od 58 gld. 33 kr. na 75 gld. na leto.“

Deželni glavar :

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka :

- e) odbora ribarskega okraja za Kranjsko v Ljubljani za brezplačno rabo ribjega vališča na Studencu in za podporo.

- e) des Fischerei-Revierausschusses für Krain in Laibach um unentgeltliche Benützung der Fischzuchtanstalt in Studenz und um Subvention.

Poročevalec dr. Papež :

Ribarski okraj je dosedaj dobival 50 gld. na leto prispevka za njegovo dosedanje delovanje. Obstoja pa že delovanje na Studencu več let in v tem času se je tudi gradivo tam tako pomnožilo in naloge so rastle za dotično delovanje, pomnožile so se tudi dorastle plemenite ribe v tamošnjem ribniku, da je tudi čedalje več treba storiti temu odboru. Njegova naloga je sedaj tudi skrbeti, da se Krka zopet uporabi za račjo rejo in sicer zato, ker so poročila došla od izvedencev, da je račja kuga popolnoma prenehala v Krki. Vrh tega ima ribarski odbor namen, pa tudi dotično potrebo, da se pomnoži vališče in ribje vzgojevališče na Studencu. Zato ker imajo, oziroma so lansko leto tam imeli, v zalegi že 200.000 iker plemenitih rib, zlasti ameriških rib, ameriških postrvi. Za zboljšanje in upravljanje in pomnožitev dotičnih naprav bo treba prispevkov in želeti bi bilo tudi, da bi se ribarskemu odboru zagotovilo, da se mu prepusti za 10 let uporabljjanje dotičnih naprav od strani dežele Kranjske, kajti dežela Kranjska ostane lastnik dotičnih zemljišč in naprav. V finančnem odseku se tej želji, da bi se brezpogojno dovolila 10letna doba zakupa, ni moglo ustreči, pač pa se je dovolilo prispevkov in sicer za nove naprave, za zboljšanje tistih naprav in potem se je dovolilo vrh tega letni prispevek v dosedanji visočini, ob enem, ker je ribarski okraj tudi prosil, da se odpusti sedanjí zastanek na zakupnini za dve leti, se je tudi temu ustreglo in iz previdnosti in v zavarovanje lastninske pravice dežele Kranjske glede teh naprav se je določilo, da se mora zahtevati od ribarskega okraja 1 gld. na leto. Torej je z ozirom na to, da finančne razmere ribarskega okraja niso preslabe, ker predloženi proračun za leto 1899. kaže dohodkov 2661 gld. in troškov 2580 gld., finančni odsek sklenil, da predlagam :

„Visoki deželni zbor skleni :

Ribarskemu okrajnemu odboru se dovoli :

1.) uporabljjanje naprav za riborejo na Studenci proti letni plači 1 gld. od 1. januarija 1900 naprej računši, toda na preklie, kateri pristoji deželnemu odboru v zastopanju dežele, kot lastnika teh naprav, ker pri tem pravnem razmerju imajo veljati oni pogoji, kateri so bili veljavni za c. kr. kmetijsko družbo, oziroma za bivši nje samostojni ribarski odsek ;

2.) odpust od plačila dosedaj zaostalih zakupninskih zneskov za uporabljjanje onih naprav in sicer za leto 1898. in 1899. vsaki po 25 gld., skupaj 50 gld.

3.) za zboljševanje in razširjanje teh naprav na njih dosedanem zemljiškem obsegu znesek 100 gld.

4.) letni prispevek 50 gld. do preklica.“

Deželni glavar :

Otvarjam razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je :

- f) mestnega magistrata v Ljubljani za podporo za zgradbo dekliške osemrazrednice pri sv. Jakobu v Ljubljani.

- f) des Stadtmagistrates in Laibach um Subvention für den Bau einer achtklassigen Mädchenvolkschule bei St. Jakob in Laibach.

Poslanec Višnikar :

Visoki deželni zbor ! Magistrat deželnega stolnega mesta Ljubljane prosi podpore za zgradbo mestne dekliške osemrazredne šole, katero misli graditi na mestu stare redute pri Sv. Jakobu. Ta šola, ki bo v resnici izgledna, bo stala okroglo 102.000 gld. Načelno se prošnji ne da ugovarjati, ako se pomisli, da plačuje Ljubljana vseh deželnih naklad približno $\frac{1}{3}$ in dalje, da vse učiteljstvo stane okolu $\frac{1}{11}$ tega, kar stane učiteljstvo v celi deželi. Visoki deželni zbor je dosedaj dajal podpore iz dovoljenega kredita 6000 gld. po 10% stavbnih troškov. Finančni odsek misli, da je tudi v tem slučaju se držati tega merila, vendar ni mogoče pri tako velikih troških dati take podpore iz kredita 6000 gld., ker bi se s tem ta kredit popolnoma absorbiral. Čast mi je torej v imenu finančnega odseka predlagati :

„Visoki deželni zbor skleni :

Mestni občini ljubljanski se dovoljuje za zgradbo 8 razredne dekliške šole pri sv. Jakobu v Ljubljani

iz deželnega zaklada podpora 10.000 gld., katero je izplačati v dveh enakih obrokih po 5.000 gld. v letih 1899. in 1900.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

- g) društva za rokotvorno delo na Dunaju za podporo;
- g) des Vereines für Handarbeit in Wien um Subvention.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Društvo za deška rokotvorna dela na Dunaju se je obrnilo s prošnjo do visokega deželnega zbora, da bi se mu nekoliko pripomoglo pri izvrševanju svoje naloge. Društvo je prevzelo ta nalog, da brezplačno podeljuje pouk učiteljem ljudskih šol, ki pridejo tja učiti se mizarstva ali kakega drugega dela, da potem napravijo take tečaje na svojih šolah. Dežela naša vsako leto pošilja nekaj učiteljev v ta tečaj; lansko leto jih je bilo tam zopet 8, namreč s podporo dežele Kranjske 4 in s podporo Kranjske hranilnice tudi 4. Finančni odsek se je preveril, da je bila tudi Kranjska dežela s tem deležna dobrot, katere izkazuje to društvo, in torej je bil tudi mnenja, da bi bilo umestno, ako se temu društvu dovoli nekaj podpore in zato tudi nasvetuje:

„Visoki deželni zbor skleni:

Društvu za deško rokotvorno delo se podeli iz deželnega zaklada podpora 25 gld. in jo je zaračunati v postavki za obrtni pouk.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

- h) filharmoničnega društva v Ljubljani za podporo;
- h) der philharmonischen Gesellschaft in Laibach um Subvention.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Filharmonično društvo obrnilo se je do visokega zbora, ker je potekla doba, za katero mu je bila leta 1896. dovoljena podpora posebno v njega šolske namene z lanskim letom. Ono se v enaki prošnji, kakor prejšnja leta, obrača do deželnega zbora, v kateri navaja, da število učencev, katerih je lansko leto bilo 114, letos pa 155, vedno bolj narašča. Izmed učencev jih je popolnoma oproščenih šolnine 46, deloma oproščenih pa 22. Tedaj društvo tudi brezplačno mnogim učencem daje pouk v raznih delih petja in sploh glasbe. Stane pa šola 5554 gld. in to je vsekako precejšnja svota. Ker je tedaj društvo, kakor je iz tega razvidno, podpore tudi potrebno in to podporo tudi zasluži, zato nasvetuje finančni odsek:

„Visoki deželni zbor skleni:

Filharmoničnemu društvu v Ljubljani se podeli za leta 1899, 1900 in 1901 iz deželnega zaklada letna podpora 300 gld. za društvene namene.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

- i) Ane Hofbauer, vdove deželnega tajnika, za daljno dovolitev miloščine.
- i) der Anna Hofbauer, Landes-Secretärswitwe, um Weiterbelassung einer Gnadengabe.

Poročevalec Kalan:

Kakor vsako leto že več časa, tako je tudi letos poslala na deželni zbor Ana Hofbauer, vdova deželnega tajnika, prošnjo, naj bi se jej poleg redne pokojnine, katero uživa za umrlim soprogom, dovolila še izredna podpora 50 gld. Tiste vzroke, kakor prejšnja leta, navaja tudi letošnje leto, le to še pristavlja, da postaje vedno bolj stara in da zato tudi vedno manj zasluži, da je prošnja torej tembolj opravičena.

Finančni odsek je uvaževal te razloge in predlaga:

„Visoki deželni zbor skleni:

Prošnji Ane Hofbauer se ugodi ter se ji izjemoma za l. 1899. dovoli izredne podpore 50 gld.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

k) muzejskega društva za Kranjsko za podporo za društvene namene.

k) des Musealvereines für Krain um Subvention für Vereinszwecke.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Muzejsko društvo se je obrnilo do visokega deželnega zbora, da bi tudi za leto 1899. v društvene namene dovolil tisto podporo, kakor v minulem letu. Visoki zbor, spoznavši važnost tega društva, je njegovo delovanje že več let podpiral z zneskom 400 gld. na leto. Društvo je tudi v zadnjem letu jako uspešno delovalo in izdalo 6 zvezkov „Izvestij“ in 6 zvezkov „Mitteilungen“. Iz računskega sklepa se razvidi, da je društvo tudi za prihodnje leto podpore potrebno, ker s članarinami in podporami učnega ministerstva in Kranjske hranilnice vendarle ne more vsega tega poravnati, kar je treba. Finančni odsek je bil tedaj, spoznavši delovanje tega društva, tega mnenja, da naj bi se mu tudi za l. 1899. dovolila podpora v isti meri, kakor prejšnja leta, in zato nasvetujem:

„Visoki deželni zbor skleni:

Muzejskemu društvu za Kranjsko se podeli iz deželnega zaklada za društvene namene podpora 400 gld. za 1899. l.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

9. Ustno poročilo finančnega odseka o računskih sklepih bolnišničnega, blazničnega, porodnišničnega in najdenišničnega zaklada za leto 1897. (k prilogi 23.).

9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Rechnungsabschlüsse des Kranken-, Irren-, Gebärd- und Findelhausfonds für das Jahr 1897 (zur Beilage 23.).

Berichterstatter Graf Barbo:

Wie aus dem sehr ausführlichen Berichte des Landesausschusses zu ersehen, ist die erfreuliche Thatsache zu constatiren, daß im Jahre 1897 der Rechnungsabschluß sich um eine nicht unbedeutende Summe günstiger gestaltete, als dies im seinerzeitigen Voranschlage in Aussicht genommen worden war. Fassen wir alle vier Fonds summarisch ins Auge, so sehen wir, daß für dieselben aus dem Landesfonde ein um 13.005 fl. 1 1/2 fr. geringerer Abgang zu bedecken war, als dies präliminirt gewesen ist. Den Hauptantheil an diesem Ersparnisse trägt der Krankenhausfond, welcher ein Ersparnis von 13.199 fl. 36 1/2 fr. aufweist. Der Irrenhausfond erzielte ein Ersparnis von 431.67 fl., der Findelhausfond ein solches von 287.60 fl., während beim Gebärdhausfonde die erforderliche Bedeckung um 913.62 fl. höher war, als im seinerzeitigen Voranschlage präliminirt gewesen ist.

Vergleichen wir mit diesen Rechnungsabschlüssen diejenigen der drei letztvergangenen Jahre, so springt uns dieses erfreuliche Ersparnis noch mehr in die Augen, denn wir ersehen daraus, daß wir es zum erstenmale mit einem Ersparnisse überhaupt zu thun haben. Die Abgänge, welche aus dem Landesfonde zu bedecken waren, betrugen bei den vier Fonds summarisch gerechnet mit Hineinrechnung der Kreuzer mehr als in dem betreffenden Voranschlage in Aussicht genommen worden war, und zwar im Jahre 1894 3.651 fl., im Jahre 1895 14.300 fl., im Jahre 1896 15.732 fl.

Diese namhaften, jährlichen Überschreitungen, welche bereits in uns das bange Gefühl erwecken mußten, daß wir mit ihnen als einem unausbleiblichen Uebel rechnen müssen, steht nun beim Rechnungsabschlusse pro 1897 ein Ersparnis von 13.005 fl. 1 1/2 fr. gegenüber.

Man könnte nun meinen, der Grund zu diesem Ersparnisse liege darin, daß eben pro 1897 im Voranschlage ein weit höheres Erfordernis eingesetzt worden sei. Daß diese Vermuthung eine unrichtige wäre, beweist uns ein Vergleich zwischen den einzelnen Voranschlägen. Während von 1895 auf 1896 eine Steigerung des Gesamterfordernisses von 169.673 fl. auf 184.882 fl., also um 15.209 fl. in Voranschlag genommen worden war, betrug die Steigerung von 1896 auf 1897 nur 5.451 fl.

Ich resumire, da man dies nicht oft genug hervorheben kann: von 1895 auf 1896 eine Steigerung von 15.209 fl. und trotzdem beim Rechnungsabschlusse ein größerer Abgang von 15.732 fl., von 1896 auf 1897 nur eine Steigerung von 5.451 fl. und dagegen beim Rechnungsabschlusse ein geringerer Abgang von 13.005 fl.

Der Grund für dieses erfreuliche Resultat liegt hauptsächlich in den um 23.593 fl. 32 fr. höheren Verpflegungskostenjahren beim Krankenhausfonde, ein Beweis, daß der Zudrang zu unserem Spitale ein außerordent-

lich größer ist und daß die Bevölkerung von ihrem Vorurtheile gegen die Unterbringung im Spitale abkommt und die Kranken vertrauensvoll ihre Heilung in demselben suchen. Es ist dies auch ein Beweis sowohl für die Zweckmäßigkeit der Einrichtung unseres Spitales, als auch für den guten Ruf, welchen unsere Ärzte genießen, welcher Ruf vollkommen verdient ist, da wir in unserem Spitale ganz hervorragende Specialisten haben.

Bezüglich der Verpflegskostenersätze möchte ich bemerken, daß die Rückstände für dieselben sich von 1896 auf 1897 um 5537 fl. 67 fr. vermehrt haben. Schon im Jahre 1896 machte der damalige Berichterstatter Se. Excellenz Baron Schwegel darauf aufmerksam, daß die Rückstände stetig anwachsen und sprach den Wunsch aus, dieselben mögen energischer eingetrieben werden. Ich bedauere, daß diesem Wunsche nicht entsprochen wurde, indem schon im folgenden Jahre die Rückstände wieder, und zwar um circa die Hälfte anwachsen.

Bei den Ausgaben des Krankenhaushausfondes finden wir eine starke Überschreitung bei den Kosten für Beleuchtung und Beheizung, welche eben beweist, daß dieselben weit größer sind, als dies seinerzeit gedacht wurde. Näher auf diesen Umstand und die Gründe desselben einzugehen, behalte ich mir gelegentlich der Berichterstattung über den Voranschlag pro 1899 vor. Im Ubrigen muß ich diese Überschreitung als gerechtfertigt anerkennen.

Bei den Regiekosten ist eine Überschreitung von 12.770 fl. 57 1/2 fr. vorhanden, welche jedoch durch den Umstand, als eben der Krankenstand ein weit höherer war und ja auch die Verpflegskostenersätze, wie ich bereits hervorgehoben, weit größere waren, vollkommen gerechtfertigt ist.

Auch beim Irrenhausfonde sehen wir, daß die Verpflegskostenersätze um 1001 fl. 33 1/2 fr. mehr betrugen als präliminirt war. Hierbei habe ich zu bemerken, daß die Rückersätze für selbstzahlende Irren geringer, diejenigen für Irre von anderen Kronländern und für ruhige Irren der Gemeinden größer sind, als präliminirt waren. Auch hier muß ich die Bemerkung machen, daß sich die Rückstände vermehrt haben.

Beim Irrenhausfonde waren im Ganzen die ordentlichen Einnahmen größer um 671 fl. 39 fr. Die Ausgaben größer um 239 fl. 72 fr, wodurch der Abgang, welcher vom Landesfonde zu bedecken war, um 431 fl. 67 fr. geringer ist, als präliminirt war.

Auch beim Gebärhausfonde sehen wir, daß die Verpflegskostenersätze größer waren, jedoch nicht im gleichen Maße als die Ausgaben für die Verpflegung und die Regiekosten höher waren, weshalb dieser Fond einen um 913 fl. 62 fr. größeren Abgang aufweist.

Beim Findelhausfonde sehen wir unter der Einnahmenrubrik um 51 fl. 89 fr. höhere Verlänge aus dem Landesfonde, hingegen unter der Ausgabenrubrik 339 fl. 49 fr. als an den Landesfond abgeführt und dadurch ein Ersparnis von 287 fl. 60 fr. gegenüber dem Voranschlage.

Aus dem, wie bereits eingangs erwähnt, sehr ausführlichen Berichte des Landesauschusses, welcher in der Beilage 23 vorliegt, erhalten die Herren vollkommen Aufklärung über die einzelnen Details, gegen welche

ich auch im Namen des Finanzfondes nichts vorzubringen habe.

Ich stelle daher den Antrag:

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

1.) Die Rechnungsabschlüsse des Kranken-, Irren-, Gebärhaus- und Findelhausfondes des Jahres 1897 werden genehmigt.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

Gospod poslanec dr. Schaffer ima besedo.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Der verehrte Herr Berichterstatter des Finanzausschusses hat sich bei seiner vortrefflichen, sachlichen und wohlwollenden Kritik des Rechnungsabschlusses doch veranlaßt gesehen, nach einer Richtung sein Bedauern auszudrücken, nach der Richtung nämlich, daß die schließlichen Rückstände des Jahres 1897 bei den Verpflegskostenersätzen noch um rund 5.500 fl. größer sind, als die schließlichen Rückstände des Jahres 1896, trotzdem in dieser Hinsicht schon ein — wenn ich so sagen darf — mahnender Auftrag an den Landesauschuß in früheren Sessionen ergangen war.

Dem gegenüber erlaube ich mir darauf aufmerksam zu machen, daß diese Rückstände keinen gefährlichen Charakter an sich tragen. Denn wir sind in der Herbeibringung der Rückstände — ich kann es ohne Übertreibung sagen — sehr energisch vorgegangen und der Erfolg ist auch im Rechnungsabschlusse zutage getreten. Aber die Erhöhung der Summe war unvermeidlich, weil jetzt eine viel stärkere Evidenzhaltung der Rückersätze erfolgt ist. Wir machen weniger Abschreibungen und halten die Rückersätze in Vormerkung. Die genannte Ziffer ist nicht bedenklich, sondern entstand die Erhöhung am Schluß des Jahres 1897 gegenüber der Summe am Schluß des Jahres 1896 aus der außerordentlich gestiegenen Ziffer der in Vormerkung gestellten Rückersätze.

Dessenungeachtet wird der Landesauschuß sein Augenmerk nach wie vor darauf richten, auf die Eintreibung der Rückstände mit größtem Nachdruck zu dringen.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec grof Barbo:

Nein!

Deželni glavar:

Ker ne, prosim gospode, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Berichterstatter Graf Barbo:

Ich gehe nun über zur Nachweisung des Vermögens. Hinsichtlich des Krankenhausfondes ist unter dem Kapitel „Vermögen in den Rückständen“ zu bemerken, daß dieses sich nur um 69 fl. 90 fr. vermehrt hat, weil ein bedeutender Theil der Rückstände von Zahlungen, welche vom Landesfonde fällig waren, hereingebracht wurden.

Der Wert der Capitalien ist gleich geblieben, der Wert der Gebäude und Grundstücke hat sich um 46.059 fl. 86 fr. vermehrt, und zwar durch den Wert der Bauten, welche im Jahre 1897 vorgenommen wurden. Hierüber habe ich nichts Näheres zu bemerken, da diesbezüglich ein eigener Bericht des Landesausschusses in Aussicht gestellt ist.

Der Wert der Inventarialgegenstände hat sich um 5357 fl. 63 fr. vermehrt.

Die Schulden haben sich vermehrt um 47.723 fl. 86 fr. und ist dies der Betrag, welcher vom Landesfonde für den Spitalbau vorgestreckt wurde. Es hat daher eine Vermehrung des Vermögens stattgefunden um 3702 fl. 63 fr.

Der Vermögensstand des Irrenhausfondes hat sich ebenfalls vermehrt, und zwar um 61 fl. 97 fr.

Die Rückstände haben sich um etwas vermindert, die Capitalien sind gleich geblieben, ebenso der Wert der Gebäude und Grundstücke und der Wert der Inventarialgegenstände hat sich um eine Kleinigkeit vermehrt.

Beim Gebärfhausfonde hat eine Vermögensvermehrung um 520 fl. 22 fr. stattgefunden, und zwar durch den Inventarialmehrwert.

Beim Findelhausfonde hat weder eine Vermehrung noch eine Verminderung des Vermögens stattgefunden, da dieses nur aus Capitalien besteht.

Ich beantrage daher im Namen des Finanzausschusses:

(here: — ließt:)

„2.) Die Nachweise des Vermögens des Kranken-, Irren-, Gebärfhaus- und Findelhausfondes mit Ende des Jahres 1897 werden zur Kenntniß genommen.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich).

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

10. Ustno poročilo finančnega odseka gledé učiteljskega pokojninskega zaklada (k prilogi 42.) ter o prošnjah učiteljskih vdov Marije Kunšič in Marije Lukan za zvišanje pokojnine.

11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses in Angelegenheit des Lehrpensionsfondes (zur Beilage 42) und über die Petitionen der Lehrerswitwen Maria Kunšič und Maria Lukan.

Poročevalec Višnikar:

Visoki deželni zbor! Deželni odbor poroča v prilogi 42. o poizvedbah, katere so se vršile glede učiteljskega pokojninskega zaklada. Razun tega prosita učiteljski vdovi Marija Kunšič in Marija Lukan, da bi se učiteljskim vdovam analogno, kakor so se zvišale učiteljske plače, zvišale tudi pokojnine.

Kakor v drugih deželah, tako se tudi ljudsko učiteljstvo na Kranjskem že mnogo let prizadeva, da pride do boljšega gmočnega stanja. Uvažujoč, da po zakonu z dne 29. aprila 1873, deželni zakon št. 22, uvedene učiteljske plače niso nikakor več zadostovale delovanju in še tako skromnim zahtevam učiteljstva in ozirajoč se na daleč segajoče izboljšanje plač državnim uradnikom, je visoki deželni zbor v lanskem zasedanju sprejel načrt zakona o novi uredbi službenih dohodkov učiteljskega osebja. Po zakonu z dne 14. maja 1898, deželni zakon št. 25, se je uvel osební status in so se tudi službeni dohodki učiteljstvu zboljšali, kakor je bilo pri obstoječih razmerah mogoče. Obremenili smo s tem izdatno in trajno deželne finance. Proračuni normalnega šolskega zaklada kažejo, da je znašala potreščina za ljudsko šolstvo:

leta 1897.	387.465 gld.
leta 1898.	398.573 gld.

in da je letos proračunjena na 452.606 gld.

Potreščina je tedaj leta 1898., ko je deloma že tudi vplival novi zakon, narasla za okroglo 11.000 gld., letos pa za 54.000 gld. ali v dveh letih za 65.000 gld.

Ta trajna obremenitev deželnih financ je bila neizogibna in bode še naraščala. S tem pa se nismo končali. Gotovo še bolj, kakor aktivni učitelji in učiteljice, v stiskah živé vpokojene učiteljske osebe in učiteljske vdove in sirote. Najnujnejše je, da uredimo preskrbnine teh oseb, kakor smo to že lansko leto storili gledé deželnih uradnikov. Sprememba pokojninskega zakona je neizogibna.

Visoki deželni zbor je že v seji dne 12. decembra 1887. leta naročil deželnemu odboru, da naj poizveduje, ako bi bilo mogoče preskrbnine učiteljskega osebja zavarovati pri kaki zavarovalnici tako, da bi učitelji in učiteljice prispevali s tistimi odstotki plače, kakor do sedaj, dežela pa bi plačevala stabilne letne doneske. Poizvedbe, katere so se vršile vsled tega sklepa, so dokazale, da nikakor ni priporočati takega zavarovanja učiteljskega osebja, katero bi ne bilo niti v njegovem, niti v interesu dežele.

Po § 56. državnega zakona z dne 14. maja 1869 drž. zak. št. 62. imajo stalno nameščeni učitelji, kakor tudi njihove vdove in sirote pravico do pokojnine ter veljajo za nje v obče tista določila, kakor za državne uradnike. Po § 57 tega zakona je

s pripomočjo dežel in z drugimi primernimi prispevki, ustanoviti pokojninski zaklad, ki ga oskrbuje šolsko oblastvo.

Natančnega določila o vpokojevanju učiteljskega osebja in o preskrbninah se nahajajo v §§. 57 do 85 deželnega zakona z dne 29. aprila 1873 št. 22 in v zakonu z dne 18. junija 1877, deželni zakon št. 6. Pokojninski zaklad oskrbuje c. kr. šolski svet, pokojnine izplačuje c. kr. davčni urad oziroma c. kr. deželni plačilni urad in sicer brezplačno. Samo za upravne in pisarniške stroške plačuje zaklad na leto 50 gld. Zavarovanje učiteljskega osebja pri zasebni zavarovalnici bi bilo zelo komplicirano in brez dvombe mnogo dražje. Treba bi bilo vednih izkazov o številu, starosti, in zdravju osebja in težko bi bilo naprej določiti stalne doneske dežele.

Radi tega se je nameravano zavarovanje po vsej pravici opustilo, ter se je vsled deželnozborskega sklepa z dne 9. januarja 1896 deželnemu odboru naročilo, da dá po kakem strokovnjaku na zavarovalno-tehnični podlagi izračunati, „kakšne obveze prevzame dežela za bodočnost gledé učiteljskega zaklada z ozirom na sedanjí status upravičencev in na verjetne spremembe v njem.“ Deželni odbor se je obrnil do c. kr. vlade in c. kr. ministerstvo za notranje zadeve je že z dopisom dne 1. marca 1898 št. 26615 naznanilo, da je njegov zavarovalno-tehnični urad na podlagi predloženih izkazov in podatkov sestavil zavarovalno-tehnično bilanco po stanju koncem leta 1896. Računi, razloženi v poročilu deželnega odbora (priloga 42.), se upirajo na obstoječa zakonita določila in na letne prejeme 487 aktivnih oseb iz leta 1896. (Sedaj jih je 516.) Po $3\frac{1}{2}\%$ obrestnemu merilu znaša sedanja vrednost vseh pokojninskih obveznosti 1.058.157 gld. in nepokriti primanjkljaj 539.276 „ po odštetju sedanje vrednosti zakladove imovine in pričakovanih prispevkov. Oziralo se je na to, da deželni prispevek vedno bolj narašča in da je že leta 1896 prekoračil svoto 20.000 gld. Ako se hoče ustanoviti stalni pokojninski zaklad po intenciji § 57 zakona z dne 14. maja 1869, državni zakon št. 62, bi morala dežela namesto teh edino le letno potrebščino pokrivačih prispevkov dajati primerne, kolikor mogoče stanovitne letne doneske. Po izračunu zavarovalno-tehničnega urada bi zadoščali 10% prispevki vseh plač, da bi se s tem pokrivali novo nastavljenemu učiteljskemu osebju, oziroma njihovim svojcem po obstoječih zakonitih določilih pripadajoči pokojninski užitki.

Ker prispeva učiteljstvo 2% plače, bi morala dežela plačevati okroglo še 8% od vseh v pokojnino vštevnih letnih dohodkov — odštevši 10% odtegljeje od plače povodom imenovanja, upravne presežke pri zalogi šolskih knjig in šolske globe.

Pod tem pogojem bi koncem leta 1896 znašala vrednost bodočega deželnega prispevka 382.968 gld.

Ker so pa sedanjí dohodki zaklada močno zastajali za računsko izkazano potrebščino skupnih 10% letnih plač, kaže matematična bilanca primanjkljaj v znesku 539.276 gld., tako, da se z deželnim

prispevkom približnih 8% od letnih prejemkov ne more več izhajati.

Dežela bi tedaj morala ali takoj založiti ves primanjkljaj 539.276 gld., kateri se je pa od l. 1896. zopet izdatno povišal, ali pa plačevati poleg 8% vseh v pokojnino vštevnih letnih dohodkov

a) še ali $11\frac{1}{2}\%$ teh dohodkov za vso dobo dejanskega službovanja 487 učiteljskih oseb z leta 1896.,

b) anuiteto v znesku 29.321 gld. skozi 30 let, ali

c) $3\frac{1}{2}\%$ odstotne obresti od nezaloženega dolga 539.276 gld. v znesku 18.875 gld.

Od v pokojnino vštevnih prejemkov z leta 1896. v znesku 297.140 gld. znašajo

2% obresti 5.943 gld.

8% obresti 23.771 „

$11\frac{1}{2}\%$ obresti 32.982 „

Ako se od 8% deželnega prispevka 23.771 „

za leto 1896. odšteje

1.) preostanek zaloge šolskih knjig z 803 „

2.) šolske globe 1.112 „

3.) 10% odtegljeji pri imenovanjih 1.342 „

skupaj 3.257 gld.

ostaja še 20.514 gld.

Toliko bi tedaj znašal 8% deželni prispevek in ne 14.571 gld. kakor računi deželni odbor, kateri je odštel tudi na učiteljstvo spadajoče 2% odtegljeje od vseh prejemkov.

Poleg tega bi morala dežela plačevati v slučaju a) še $11\frac{1}{2}\%$ ali 32.983 gld., to je skup 53.497 gld. ad b) anuiteto 29.321 gld. ali skup 49.835 gld. ad c) $3\frac{1}{2}\%$ obresti od visečega dolga 539.276 gld. v znesku 18.875 gld. ali skup 39.389 gld.

Po mnenju deželnega računovodstva bi bil predlog ad b) najprikladnejši, ker bi se fundacija pokojninskega zaklada v 30 letih završila in bi letni prispevek 43.892 gld., kateri je pa dejansko izdatno večji, ne bil previsok. Poudarjati se pa mora, da je število stalnih učiteljev v tem času od 487 naraslo na 516, tedaj za 29 oseb in da so se zvišale tudi učiteljske plače. Vendar je v tem oziru račun deželnega odbora pretiran in neutemeljen, ker se trdi, da bi dežela poleg sedanjih 22—24.000 gld. morala plačevati še 61.000 gld., tedaj vsega skupaj 83.000 do 85.000 gld. na leto.

Pri vseh treh kombinacijah se je že upoštevala redna letna potrebščina in so se za podlago vzele samo v pokojnino vštevni prejemki leta 1896., za letos pa tudi plače 99 provizoričnih učiteljskih oseb po 400 gld., katere znašajo skupaj 39.600 gld. Ako se ta znesek odšteje od skupne svote 406.716 gld., se kaže, da so se prejemki definitivnih učiteljev in učiteljic od leta 1896. do letos res zvišali od 297.000 gld. na 367.000 gld. ali za okroglo za 70.000 gld. Po tej razmeri bi se ves deželni prispevek pri kombinaciji ad b) zvišal od 50.000 na okroglo 61.000 gld. Ako pa primerjamo dejanski prispevek dežele za pokojninski zaklad leta 1896. v znesku 20.453 gld. s prispevkom za leto 1899., ki je proračunjen na 22.718 gld., bi znašal prihodnji deželni prispevek za pokritje letne potrebščine in za amortizacije primanjkljaja okroglo 55.500 gld. Toliko približno bi morala plačevati dežela na leto

za pokojninski zaklad in sicer celih 30 let. Finančni odsek take trajne obremenitve dežele pri sedanjem finančnem položaju ne more predlagati.

Razun tega se pri vseh navedenih računih ni vpoštevalo zvišanje pokojnin učiteljskega osobja in preskrbnin vdov in sirot, kar je postalo neizogibno.

Učiteljstvo želi v svoji peticiji, da se glede pokojnin veljavna zakonita določila spremené tako, kakor se je to že zgodilo z državnim zakonom dne 14. maja 1896 drž. zak. št. 74 za državne uradnike in s penzijskim statutom dne 28. februarja 1898 za deželne uradnike na Kranjskem. Za pokojnino učiteljskih vdov naj se določi eksistenčni minimum 500 gld. in za vsakega otroka po 100 gld. ali pa enako prejemkom vdov in sirot državnih uradnikov XI., X. in IX. plačilnega razreda.

Za državne in tudi kranjske deželne uradnike velja sedaj načelo, da dobijo uradniki po 10 letnem stalnem službovanju 40⁰/₀, potem pa za vsako leto po 2⁰/₀ zadnje plače. Ako postane uradnik vsled bolezni ali telesne poškodbe, katero je zadobil brez svoje krivde, nesposoben za svojo službo, dobi že čez 5 let pravico do pokojnine. Kadar postane 60 let star in služi že 35 let, ima pravico do pokojnine. Najmanjša pokojnina znaša za uradnike 400 gld., vdove uradnikov nižjih treh plačilnih razredov dobijo pokojnine po 400 oziroma 500 in 600 gld., otroci po ¹/₅ vdovske pokojnine do 18. leta svoje starosti, sirote brez roditeljev pa polovico vdovske pokojnine.

Letni prispevki uradnikov znašajo 3⁰/₀ v pokojnino vstevne plače, povodom imenovanja in avancementa plačajo ¹/₃ povišane plače. Ako se sprejmejo v pokojninski zakon za učiteljske osebe navedene ugodnosti, ter se s tem pokojninski zaklad izdatno obremeni, je opravičeno, da se tudi sedanj 2⁰/₀ prispevki od plač zvišajo na 3 odstotke. Odtegljeji tretjine pri imenovanjih bi pa bili pri nizkih plačah za učitelje pač preobčutni.

Taka sprememba zakona bode tudi ustrezala določbi § 56 državnega zakona dne 14. maja 1869, št. 62.

Težavneje je vprašanje, kako naj se določi eksistenčni minimum za vpokojene učitelje in učiteljice in za učiteljske vdove, da se pokojninski zaklad preveč ne obremeni.

Tačas je vpokojenih 39 učiteljev in učiteljic, katerih pokojnina znaša povprečno 442 gld.

Za 48 učiteljskih vdov so določene pokojnine od 30 do 313 gld. ali povprečno za osebo po 202 gld. 50 kr. Vzgojnine znašajo 15 do 72 gld.

Kakor je jasno, da je potrebna uvedba sedanjih preskrbnin, tako gotoveje je, da pri naših deželnih financah ni misliti na eksistenčni minimum 500 gld. za učiteljske vdove, ampak da se bode moralo pričeti precej nižje.

Finančni odsek tedaj nasvetuje:

„Deželni zbor skleni:

Poročilo deželnega odbora v prilogi 42., zadevajoče učiteljski pokojninski zaklad, se jemlje na znanje ter se deželnemu odboru naroča, da pred-

loži v prihodnjem zasedanju načrt zakona, s katerim se spremene določila deželnih zakonov z dne 29. aprila 1873, št. 22, in z dne 18. junija 1877, dež. zak. št. 16, glede vpokojenja učiteljskega osobja in preskrbnin učiteljskih vdov in sirot.

Pri predlogih se je v obče kolikor mogoče ravnati po načelih penzijskega statuta, veljavnega za deželne uradnike na Kranjskem.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec dr. Schaffer ima besedo.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Nur wenige kurze Worte möchte ich mir zum ersten Antrage des Finanzausschusses erlauben, zu dem Antrage, der dahin geht, daß wir den Bericht in Beilage 42 des Landesausschusses, betreffend die Sanirung des Lehrerpensionsfonds einfach zur Kenntnis nehmen sollen. Ich glaube doch, daß es am Plage wäre, daß wir über diese Angelegenheit nicht so lang- und klanglos hinweggehen, sondern uns darüber klar werden, daß man damit eine außerordentlich wichtige und einschneidende finanzielle Angelegenheit, welche vielleicht geeignet ist, im Laufe der Jahre das Landesbudget in der aller-nachtheiligsten Weise zu beeinflussen, einfach frustirt, weil man — ich gebe dies zu und kann auch einen Gegenvorschlag nicht machen — momentan eine Abhilfe nicht findet. Wir scheuen davor zurück, entweder eine 30 jährige Durchschnittsleistung von 50.000 fl. oder — sagen wir — permanent 35.000 fl. per Jahr zu übernehmen, weil wir fürchten, daß die Finanzen des Landes dadurch in fatalster Weise gestört werden könnten. Allein das Haus muß sich darüber klar werden und nur deshalb habe ich das Wort genommen — daß wir damit der Zukunft ein sehr schwieriges finanzielles Problem überlassen.

Heute beträgt schon das Opfer beim Lehrerpensions-fonde, für welchen das Land unter allen Umständen aufzukommen hat, ungefähr 22.000 fl.; heute beschließen wir aber nach dem Antrage 2 gewisse Änderungen in den Modalitäten der Pensionirung, wodurch die Verpflichtung des Landes sich wieder erhöhen wird, so daß die 22.000 fl. schon an sich, auch wenn keine neuen Pensionen dazu kommen, im nächsten Jahre eine höhere Summe repräsentiren werden. Ich denke nun — und ich glaube mich nicht zu irren — daß wir in einer kurzen Reihe von Jahren auf dem bisherigen Wege jene 35.000 fl. erreichen werden, welche wir übernehmen, damit ein für allemal der Lehrerpensionsfond als gedeckt, als gesichert angesehen werden kann. Diese 35.000 fl. werden wir nur ein Jahr zahlen, in den folgenden Jahren wird sich diese Summe außerordentlich steigern, so daß ich glaube, es wäre doch das Vortheilhafteste gewesen, wenn wir uns zu der dritten Modalität entschlossen hätten, 35.000 fl. als jährliche Leistung auf uns zu nehmen, um den Lehrerpensionsfond zu decken.

Nachdem es mir jedoch ausichtslos erscheint, einen Abänderungsantrag zu den Anträgen des Finanzausschusses zu stellen, ein solcher auch auf keinen Fall angenommen würde, so habe ich mich darauf beschränkt,

die Sachlage gewissermaßen mit einigen Worten klar zu machen und dem hohen Hause die Bedeutung der Frage ins Gedächtnis zu rufen.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Višnikar:

Jaz bi na izvajanja častitega gospoda predgovornika le omenil, da bi pri modaliteti tretji dežela ne plačevala na leto samo 33.446 gld., kakor je tu rečeno, ampak po mojem računu 39.389 gld. ali okroglo 40.000 gld. ne glede na zvišanje pokojnin, katera so neizogibna. Na drugi strani bi pa omenjal, da bo po mojih mislih vsekako treba 20% odtegljeje od plač povišati na 30% in da se bodo okroglo za 4000 gld. dohodki pokojninskega zaklada zvišali.

Deželni glavar:

Preidimo torej na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poročevalec Višnikar:

S tem je rešena tudi prošnja učiteljskih vdov Marije Kunič in Marije Lukan.

Deželni glavar:

Sedaj pride na vrsto točka:

11. Ustno poročilo upravnega odseka o peticijah, in sicer:

a) županstva v Tunjicah za podporo za zgradbo nove ceste iz Tunjic v Zalog.

11. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über Petitionen, und zwar:

a) des Gemeindeamtes in Theinitz um Subvention behufs Herstellung einer neuen Straße von Theinitz nach Zalog.

Berichterstatter Freiherr von Reichenbach:

Die Gemeinde Theinitz im politischen Bezirke Stein hat ein Gesuch eingebracht um eine Subvention zur Erbauung einer neuen Straße und begründet ihr Ansuchen damit, daß die Straße von Stein nach Theinitz in so schlechtem Zustande sich befindet, daß dieselbe in

regnerischen Zeiten für den Wegverkehr ganz unbrauchbar ist.

Diese Straße führt über starke Steigungen, an einigen Stellen liegt sie wieder sehr tief, so daß sich dort die ganze Feuchtigkeit ansammelt. Die Gemeinde Theinitz hat mit dieser Straße viel Arbeit und Kosten, die Straße kann aber trotzdem wegen ihrer Lage nicht in guten Stand gesetzt werden.

Gegen Westen sind die Ansassen von Theinitz ohne jede Straße und können daher mit Wagen beispielsweise Komendzka Dobrova nur über Stein erreichen.

Bei der Gemeindeausschußsitzung vom 5. März l. J. wurde aus den angeführten Gründen beschlossen, eine neue Straße von Stein über Theinitz nach Komendzka Dobrova, von dort nach Girklicher Dobrova und Zalog, wo sie in die Bezirksstraße einmünden würde, zu bauen. Nachdem aber die betreffenden Gemeinden die Kosten für diese Straße nicht aufbringen können, bitten sie den hohen Landtag um eine Unterstützung.

Der Landtag hält schon seit einigen Jahren grundsätzlich daran fest, daß für den Bau und die Erhaltung von Gemeindestraßen von Seite des Landtages keine Subventionen bewilligt werden.

Sollte es sich jedoch durch die vorzunehmenden Erhebungen ergeben, daß besonders berücksichtigungswürdige Verhältnisse vorhanden sind, was mit dem vorliegenden Gesuche noch nicht constatirt ist, wird der Landesausschuß in der Lage sein, mit den ihm zu solchen Zwecken zur Verfügung stehenden Mitteln eine angemessene Unterstützung zu bewilligen.

Ich stelle daher im Namen des Verwaltungsausschusses den Antrag:

(bere: — liest:)

„Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Gesuch der Gemeinde Theinitz um Subvention zur Erbauung einer Straße wird dem Landesausschuße zur entsprechenden Erledigung abgetreten.“

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali in prosim gospode poslance, ki pritrujejo predlogu upravnega odseka, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride točka:

b) mestne občine Kranj za zgradbo železnice Loka-Divača in Kranj-Tržič-Celovec.

b) der Stadtgemeinde Krainburg um Ausbau der Eisenbahnen Laß-Divača und Krainburg-Neumarkt-Neugemünd.

Poročevalec Šubie:

Visoka zbornica! Županstvo mestne občine Kranj je vložilo na visoki deželni zbor nastopno prošnjo:

(bere: — ličst:)

„Visoki deželni zbor! Visoko c. kr. trgovinsko ministerstvo je z odlokom z dne 27. aprila 1893 štev. 13.890 visokemu deželnemu odboru vojvodine kranjske naznanilo (glej poročilo finančnega odseka v XII. seji deželnega zbora dne 13. februarja 1894), da se projektuje zgradba ljubeljske železnice čez Karavanke, katera bi šla od Kranja do Tržiča, potem po predoru skozi Ljubelj in po Rožni dolini do Celovca. Z dopisom z dne 8. julija 1893 št. 9130 je c. kr. deželna vlada visokemu deželnemu odboru poslala od visokega c. kr. ministerstva došli in od c. kr. glavnega nadzornika avstrijskih železnic napravljeni načrt delne proge Kranj-Tržič v pregled. Dne 30. oktobra 1893 se je vsled odredbe c. kr. deželne vlade vršila revizija te trase. Izvršitev te železnične proge Kranj-Tržič pa se je pozneje žal opustila, dasi bi bila velike koristi za industrijski trg Tržič, za mesto Kranj in sosedne zelo obljudene občine. Dne 17. februarja 1899 pod št. 3761 ex 1897 pa je visoko c. kr. železniško ministerstvo visoki c. kr. deželni vladi v Ljubljani iznova poslalo odlok z naročilom, naj se zopet razpiše ogled, ki naj bi po vzgledu trasne revizije preiskal, ali bi šla železnica, kakor je bilo prvotno v načrtu, od postaje v Kranju, ali pa naj bi šla od postaje v Podnartu.

Mestna občina Kranj se je že ob priliki trasne revizije dne 30. oktobra 1893, kakor je razvidno iz dotičnega zapisnika, z vso odločnostjo izrekla proti vsakemu drugemu priklopu napominane železnice z državno železnico, ki bi bil drugje nego v Kranju, ker je mesto Kranj prometno središče vse Gorenjske in bi preložitev priklopa na kako drugo postajo zelo občutno odškodila interese Kranja in gosto obljudene okolice.

Na tem stališči stoji mestna občina Kranj tudi še danes in se z enako odločnostjo izreka le edino za priklop železnice v Kranju. To pa sedaj še posebno z ozirom na sedanje stanje vprašanja o drugi železniški progi s Trstom.

Vidi se namreč, kar izpričujejo mnoge v javnost prišle izjave, da se je sedanja vlada odločila za zgradbo železnice čez Ture in Predil. Ako se pa v tem smislu reši vprašanje o drugi železniški zvezi s Trstom, bila bi vsa kranjska dežela popolnoma izključena od te proge in izginile bi za vedno vse nade, katere je že desetletja sem gojila za slučaj, da bi se zanjo ugodno rešilo tržaško železniško vprašanje in bi šla dotična železniška proga preko Kranjskega.

Zato pa naj bi se v nadomestilo velikanske škode, ki bi zadela v tem slučaju vso deželo, gradila vsaj ljubeljska železnica, odnosno naj bi se v do glednem času zvezali končni postaji Tržič in Podljubelj obeh normalnotirnih lokalnih prog, ki se imata zidati od Kranja do Tržiča in od Celovca do Podljubelja, kakor je to visoka vlada nameravala že leta 1893.

Če bi se predor skozi Ljubelj napravil nižji, nego se je projektovalo leta 1893. in če bi se ob enem postaja v Tržiču nekaj višje postavila kot adhezijska železnica z maksimalnim vzdigom 25 %.

Če bi morala dežela Kranjska vsled zgradbe železnice čez Ture in Predil odreči se staroznani črti Loka-Divača in zadovoljiti se z dopolnitvijo ljubeljske železnice v zgoraj navedenem smislu, tedaj se bo nadalje treba potegovati za zgradbo železnice Postojna-Ajdovščina, ker bi se ta železnica zvezala s projektovano direktno zvezo Predil-Trst. Na ta način bi bilo možno promet ljubeljske železnice privedi skozi Ljubljano, Postojno in Ajdovščino naravnost do Trsta v novo projektovano pristanišče v zalivu „Muggia“. S tem bi deželi kranjski ohranjen bil vsaj del tržaškega prometa z notranjimi deželami, od česar bi izdatnih koristi imela Notranjska, stolno mesto Ljubljana, Gorenjska deloma tudi Dolenska.

Mestna občina Kranj se torej usoja prositi:

„Visoki deželni zbor skleni na podlagi predstojehih razlogov:

1.) Dežela Kranjska se izreka še vedno kakor nekdanj za zgradbo železnice Loka-Divača in železnice Kranj-Tržič-Celovec.

2.) Če bi se pa iz katerihkoli vzrokov ne uresničila vsa ta proga in bi se namesto nje izvršila železnica čez Ture in Predil, je primorana dežela Kranjska ob enem s sosednimi interesovanimi deželami v varstvo svojih gospodarskih interesov odločno se potegniti za to, da se zgradi vsaj ljubeljska železnica, ki se lahko na ta način zgradi, da se najprej obe dovozni progi Kranj-Tržič in Celovec-Podljubelj izvršita kot normalnotirni lokalni železnici, da se višje postavi postaja v Tržiču, nego se je nameravalo leta 1893 in da se predor skozi Ljubelj napravi niže.

3.) Če se ne zgradi črta Loka-Divača, smatra dežela Kranjska za najnujnejše, da se čim prej napravi železnica od Ajdovščine do Postojne, eventualno do Logatca, zato da se ljubeljski promet skozi Ljubljano po tej črti privede naravnost do Trsta v novo projektovano pristanišče v zalivu „Muggia“.

4.) Glede na te okoliščine smatra deželni zbor priklop tržiške železnice v Podnartu za napačen in predlaga deželnemu odboru, da se ta pri ogledu, ki je določen na 27. aprila t. l. izreče za priklop v Kranju in za kar najhitrejšo zgradbo tržiške železnice.

5.) Deželni zbor nalaga dalje deželnemu odboru, da naprosi visoko vlado, da bi ta pri izdelovanju podrobnih načrtov normalnotirnih lokalnih železnic Kranj-Tržič na Kranjskem in Celovec-Podljubelj na Koroškem tako lež obeh končnih postaj določiti blagovolila, katera bi za poznejšo zvezo obeh končnih postaj skozi Ljubelj provzročala najmanj zaprek in zahtevala najmanj stroškov.“

Kakor razvidi visoka zbornica iz ravnokar prečitane prošnje, se delé želje Kranjskega mesta v dva oddelka. V prvem se razvija nek splošen železniški program, ki se ne tiče samo mesta Kranj, temveč intenzivno posega v skupne interese skupne naše domovine, v drugem pa se izreka prošnja, da bi zastopnik deželnega odbora pri obravnavi glede

lokalne železniške proge, ki se projektira iz Tržiča do bližnje državne železnice, izrekel se za črto Tržič-Kranj, a ne za črto Tržič-Podnart.

Ker se ne da tajiti, da je — ne gledé na druge razmere in morebitne nižje prometne ozire — za deželo vsekakor prikladnejše, ako veže lokalna železnica dve obrtno in kupčijsko močno razviti točki, kakor sta ravno mesti Kranj in Tržič, kakor pa če bi šla projektirana železnica do navadne vasi, kateri je odmerjena v trgovskih in obrtnih odnošajih le skromna vloga, je bil upravni odsek uverjen, da bo odposlanec deželnega odbora pri omenjeni lokalni obravnavi v prvi vrsti zastopal zvezo Tržič-Kranj in v tem pogledu oziral se na predležečo prošnjo.

Ker se pa vendar nobena točka te prošnje, kakor rečeno, sama zase ne more izluščiti iz našega širšega železniškega programa, je v formalnem oziru pač najumestnejše, da se prošnja mesta Kranj izroči v pretres in poročanje deželnemu železniškemu svetu, ki bo zboroval te dni. Zato predlagam:

„Deželni zbor skleni:

Prošnja mestne občine Kranj gledé železnice od Kranja do Tržiča in gledé železnice Divača-Loka se odstopi deželnemu železniškemu svetu v pretres in daljno poročanje.“

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje imamo točko:

12. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Viljema Pfeiferja gledé razdelitve prebitkov osebnega dohodninskega davka (k prilogi 50.).

12. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Wilhelm Pfeifer, betreffend die Vertheilung der Überschüsse der Personaleinkommensteuer (zur Beilage 50.).

Poročevalec Povše:

Gospod poslanec kolega Pfeifer podal je svoj predlog, v katerem predlaga, da se deželnemu odboru naroči, da posreduje pri c. kr. vladi, da centralna kontingentna komisija za obrtni davek pri razdelitvi prebitkov označenih v § 49. davčnega za-

kona dne 25. oktobra 1896, drž. zak. št. 220. ozir jemlje na § 54 davčnega zakona in po njem na preobremenjeno Kranjsko deželo. Častiti zbornici je znano, kako je ta gospod poslanec utemeljeval svoj predlog in na kake argumente je naslanjal petiti, katerega naj bi deželni odbor prijavil c. kr. deželni vladi oziroma centralni kontingentni komisiji.

Znano je gospodom, da se je sedaj uvedla nova davčna oblika, takozvani obrtni davek, ki je poprej bil razdeljen v dva oddelka, v obrtni in prihodninski obrtni davek. Oba ta dva davka sta se po zakonu z leta 1896. seštelata in tako je določena bila svota 17,732.000 gld. kot obrtni davek, katerega imajo vsi obrtniki v državi zložiti. Znano je nadalje gospodom, da so se uvedle razdelitve davčnih zavezancev na razrede, da so se napravile takozvane davčne družbe najvišje obdačenih, srednje obdačenih in najmanjše obdačenih, nadalje, da se ima ta cela svota 17,732.000 gld. razdeliti na te razrede in povišati pri vsakem nadaljnjem odmerjenju za 24 odstotkov svojega zadnjega zneska, da je ustanovljena posebna državna kontingentna komisija, ki ima pravico, da porazdeli vso to svoto na posamezne kronovine avstrijske države; v § 48. zakona je navedeno, kako je določbo družbenih kontingentov vršiti in v tem oddelku je tudi zapopaden § 49., na katerega se ravno gospod predlagatelj Pfeifer sklicuje in naslanja. Po tem paragrafu ima državna kontingentna komisija, če je svota, ki se pokaže za vse davčne družbe, večja postala, kakor na vso državo spadajoča pridobninska glavna svota, ker so posamezne kronovine, tedaj deželne obrtne cenilne komisije večji znesek spravile skupaj, pravico porazdeliti prebitek, oziroma odpisati dotični preostanek. Ako je pa kontingentna komisija premalo izračunila, tako da dotična svota ne doseže od države zahtevane kontingentne svote 17,732.000 gld. pomnožene s tistimi 24%, potem pa ima ta kontingentna državna komisija zopet porazdeliti kontingent po raznih kronovinah in zvišati ga primerno, da se doseže dotična, na vso državo spadajoča svota. Ta kontingentna komisija pa ima tudi oblast, da sme posameznim družbam davčnim dovoliti primerno znižanje kontingenta tedaj, kadar se nedvomno dokaže znatno preobremenjenje davčnih zavezancev dotične davčne družbe.

Gospod poslanec Pfeifer je v svojem govoru utemeljeval in osobito naslanjal se na argument, na to, da je Kranjska dežela vsled katastrofe po trtni uši prizadeta in da je mnogo stotisočev izgubila pri vinarstvu. Dokazal je, kakor je tudi častiti gospod poslanec vitez Langer izračunal, da so se dohodki v vinorodnih krajih naše dežele znižali za približno 600.000 gld. na leto, in argumentuje iz tega, da je jasno razvideti, da vsled bede kmetijskega stanu trpi tudi obrtnik, kajti obrtni in kmetijski stan, konsument in producent sta v tesni zvezi in kakor je slabo za producenta, če se konsumentu slabo godi, ker nima odjemalcev za svoje blago, tako ima tudi obrtnik več zasluzka, če ima kmet obilnih dohodkov iz svoje kmetije in prav ima, ko pravi, da se od tistega časa, ko je deželo zadela katastrofa po trtni uši, niso razvile velike obrti, od katerih bi bilo

pričakovati, da bi se dotična na Kranjsko spadajoča kontingentna svota mogla popolniti, ali doseči. Vsak mora priznati, da je vsled te katastrofe naše ljudstvo obubožalo, dokaz temu, da se je žalibog iz vinorodne Bele krajine na stotine in tisoče ljudi izselilo, ne zaradi tega, ker ne bi bili radi v domovini, ampak iz želje, da bi se s časom zamogli ohraniti na rodnem domu, šli so v daljni svet, iskat zaslužka, da bi si kaj prihranili in dejansko se mora ljudstvu našemu priznati, da je s svojo delavnostjo v tuji zemlji stotisoče dolgov poplačalo in s tem rešilo, da niso cele vrste vasi razprodane bile na javni dražbi. To pa mora vsakega prepričati, da vsled tako žalostnih odnošajev v dotičnih krajih obrtniki niso mogli imeti bogve kakih dohodkov in gotovo ne toliko, da bi bilo opravičeno misliti, da bi se dotična kontingentna svota, ki je bila predpisana, celo še preseгла.

Upravni odsek je povsem meritorno našel opravičene dotične utemeljevalne besede gospoda predlagatelja, toda zdelo se mu je, da bi kazalo in naročil mi je, to predlagati, da se razširi prvotni predlog, da se ne bo glasil le na vinorodne kraje, ampak na vso kronovino Kranjsko, kajti če katera kronovina, je gotova Kranjska tista, ki je po agrarni krizi bila zelo prizadeta in priznati se mora, ako vzamemo Gorenjsko, Dolenjsko, ali če vzamemo kraške pokrajine, da se blagostanje ljudstva v zadnjih letih osobito po deželi ni pomnožilo, ampak vsi stanovi bijejo trd boj za svoj obstanek. Ne preostaje mi časa, da bi vam, kakor gospod predlagatelj, glede vinorodnih krajev navajal številke davčnih vplačil glede cele dežele, menim pa, da bo visoka zbornica vse eno pritrdila mojemu mnenju, izraženemu tudi v upravnem odseku, da se bo v deželnem odboru, katerem se dá nalog, da sestavi in utemelji spomenico na kontingentno komisijo državno, posrečilo najti vse številke davkov, s katerimi se podpre trditev, da ne le vinorodni kraji dežele Kranjske, ampak dežela sama kot celota je preveč obremenjena in potrebna, da se v kontingentni komisiji na njo uporablja § 54, po katerem je tej komisiji mogoče, za celo deželo znižati davčni kontingent.

Na podlagi teh kratkih pojasnil usojam si predlagati:

„Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, odposlati c. kr. finančnemu ministerstvu posebno spomenico, v kateri naj dokaže preobremenjenje Kranjske dežele glede obrtnega davka ter prosi, da se v centralni kontingentni komisiji za obrtni davek pri razdelitvi prebitkov označenih v § 49 davč. zakona dne 25. oktobra 1896, drž. zak. št. 220, ozir. jemlje na preobremenjeno deželo Kranjsko.“

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo.

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride zadnja točka dnevnega reda, to je:

13. Ustno poročilo upravnega odseka v zadevi ustanovitve deželne kmetijske šole na Gorenjskem (k prilogi 47.).

13. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses, betreffend die Errichtung einer Landes-Ackerbauschule in Oberkrain (zur Beilage 47).

Poročevalec Jelovšek:

Čast mi je poročati v imenu upravnega odseka o poročilu deželnega odbora zaradi ustanovitve deželne kmetijske šole na Gorenjskem. Kakor znano, je v III. seji lanskega leta dne 21. januarja poročevalec o letnega poročila § 8. C. pri marg. št. 67.—71. napravil opazko, da vladajo na šoli na Grmu v nekih ozirih prave babilonske zmešnjave. Po tem poročilu govoril je gospod poslanec ekszellenca baron Schwegel ter stavil končno sledeči predlog:

(bere: — liest:)

„Deželnemu odboru se naroča, da pozveduje in potrebno ukrene, da se za Gorenjsko v za to pripravnem kraju ustanovi primerna kmetijska šola, ki bi se posebno ozirala na sadjarstvo, živinorejo in gozdarstvo, da izprosi od visoke vlade za ustanovitev in vzdrževanje take šole izdatno podporo ter o uspehu svojih korakov poroča visokemu zboru v prihodnjem zasedanju.“

Gospoda slavna! Ta predlog je bil vsestransko od cele zbornice z velikim odobravanjem sprejet, kar je dokaz, da je bil umesten in dober, in dal se je deželnemu odboru nalog, da ga skuša uveljaviti in mu življenje podati.

Deželni odbor se je v prvi vrsti obrnil na glavni odbor kmetijske družbe in ta se je nekako sledeče izjavil:

(bere: — liest:)

„Uljudno podpisani glavni odbor se je posvetoval o tej zadevi v seji 15. septembra 1898. leta ter je ukrenil, slavnemu deželnemu odboru podati svoje mnenje o nameravani ustanovitvi kmetijske šole na Gorenjskem v tem zmislu, da je na vsak način to namero z veseljem pozdraviti, ker je kmetijski pouk najvažnejše pospešilo kmetijskega napredka. Vzlic temu si pa odbor dovolil izreči pomislek proti nameravani ustanovitvi še ene deželne kmetijske šole in sicer z ozirom na obstoječe raz-

mere, kajti šola na Gorenjskem bi močno izpraznila z ogromnimi žrtvami ustanovljeno šolo na Grmu, katera bi lahko in morala zadostiti potrebam cele dežele, če bi bila primerno organizovana. Odbor opozarja le na Tirolsko kmetijsko šolo v Šmihelu, ki leži v pokrajini čisto podobni naši Vipavi, ki pa zbog svoje izborne organizacije ravno tako zadostuje za izključno živinorejske in mrzle planinske pokrajine, kakor za tople vinorodne pokrajine.

Uljudno podpisani glavni odbor pri tej priliki izrazi sedaj željo, da bi se Grmska šola primerno reformovala in, ker smatra poljudno razširjevanje kmetijske vede za zelo važno pospešilo kmetijstva, prosi ob enem slavni deželni zastop delovati na to, da se da bodočim učiteljem že na pripravnici dovolj prilike, se boljše seznaniti s kmetijstvom.

Deželni odbor se je potem vsled ukaza deželneega zbora obrnil tudi do c. kr. kmetijskega ministerstva ter je v svoji vlogi, v kateri je poročal o predlogu gospoda poslanca ekscelence barona Schwegla med drugim omenil sledeče:

(bere: — liest:)

„Živinoreja, mlekarstvo, plansarstvo, to so gospodarske stroke, ki so za Gorenjsko stran vitalnega pomena.

Nič manj važno je gozdarstvo, ki osobito Gorenjsko jako zanima.

Kakor je vinarska šola na Slapu pri Vipavi, tako je tudi šola na Grmu mnogo pripomogla, da se v teh krajih vino umneje prideluje. Najbolj koristno bi bilo za Gorenjsko, če bi se ondi nahajala kmetijska šola z vzglednim kmečkim gospodarstvom pod umnim vodstvom, kajti to bi bila praktična šola za kmetovalce; v njenih hlevih bi se mogli izrežati izvrstni biki plemenjaki in za Gorenjsko stran toliko važno plansarstvo bi jako napredovalo ter bi ta šola tudi odraslim kmečkim gospodarjem mogla služiti v praktični pouk glede mlekarstva, tega še najgotovejšega vira, s katerim se da kaj prigrisposporiti.“

Potem se prošnja še nadalje podpira, ministerstvo oziroma deželna vlada pa je sledeče odgovorila:

(bere: — liest:)

„Z dopisom z dne 23. februarija 1899, št. 27.632, je c. kr. poljedelsko ministerstvo semkaj prijavi, da z ozirom na državni budget ni v stanju, za morebitno ustanovitev s praktičnim gospodarstvom združene, kot poljedelska šola (torej z dvema popolnima letnikoma) urejene kmetijske strokovne šole za Gorenjsko zagotoviti od deželnega odbora za prošene izdatne državne podpore k troškom ustanovitve in njenega trajnega vzdrževanja.“

Deželni odbor je videl, da bi se s samo enkratnim prispevkom težko dalo kaj storiti in upravni odsek, ki je stvar vsestransko uvaževal, je prišel do spoznanja, da stvari ni opustiti in da se morajo še nedoljni koraki storiti za ustanovitev take prepotrebne kmetijske šole in poskusiti, da bi se končno vendar ministerstvo dalo preprostiti, da bi do-

volilo primerne prispevke za ustanovitev in pa za vzdrževanje šole.

Upravni odsek je torej popolnoma prepričan o potrebi zimske kmetijske šole osobito za Gorenjsko stran, ker Dolenjska ima že svojo kmetijsko in vinarsko šolo, dočim je pa Gorenjska popolnoma osamljena, ko bi se vendar recimo pri plansarstvu dal doseči velik napredek, ako bi ljudje imeli priliko, se kaj učiti.

Vsled tega predlaga upravni odsek sledeče:

„Deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, nadaljevati svoje poizvedbe radi ustanovitve deželne zimske kmetijske šole za Gorenjsko, ter ponovljeno obrniti se do visokega c. kr. kmetijskega ministerstva s prošnjo, da isto poleg obljubljenih ustanovnih podpore tudi vsakoletne vzdrževalne prispevke zagotovi, da bi mogla dežela lotiti se prepotrebne ustanovitve te šole. O svojih poizvedbah naj poroča v prihodnjem zasedanju in stavi svoje predloge.“

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

Seine Excellenz der Herr Abgeordnete Baron Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Der Herr Berichterstatter war so freundlich darauf hinzuweisen, daß die im verflossenen Jahre aus der Mitte des Landtages ausgegangene Anregung, betreffend die Errichtung einer landwirtschaftlichen Lehranstalt in Oberfrain von allen Seiten die lebhafteste Anerkennung gefunden hat, und daß in dieser Richtung die Anschauungen der beteiligten Kreise heute unverändert die gleichen sind, daß demnach heute, so wie vor einem Jahre, von allen Seiten anerkannt wird, es sei nothwendig in Oberfrain eine Lehranstalt zu schaffen, da die landwirtschaftliche Schule in Standen den Verhältnissen kaum entsprechen kann, und es seien in dieser Richtung so rasch als möglich die geeigneten Vorkehrungen zu treffen.

Der Verwaltungsausschuß hat nach der Darlegung des Herrn Referenten der Anschauung Ausdruck gegeben, es sei nach dieser Richtung die Action nachdrücklich zu verfolgen, welche im verflossenen Jahre eingeleitet worden ist.

Aus dem vorliegenden Berichte Nr. 47 entnehmen Sie, meine Herren, die Erfolge, welche diese Action bis jetzt gehabt hat. Wir müssen anerkennen, daß der Landesausschuß in richtiger Würdigung der Frage sich in erster Reihe an die landwirtschaftliche Gesellschaft gewendet und ihren Rath darüber eingeholt hat, wie diese Angelegenheit nach der Anschauung der beteiligten Kreise in der landwirtschaftlichen Gesellschaft zu ordnen wäre.

Die Landwirtschaftsgesellschaft hat als berufene Körperschaft gewiß mit vollem Rechte, wie aus dem Berichte zu entnehmen ist, anerkannt, daß es nothwendig sei, auch neben der Anstalt in Unterfrain eine entspre-

chende Anstalt in Oberkrain zu schaffen. Der Landesausschuß hat nun infolge der von Seite der Landwirtschaftsgesellschaft befürworteten Anschauung bei der hohen Regierung Schritte gethan, um die Errichtung einer entsprechenden Anstalt durch die Unterstützung der hohen Regierung zu ermöglichen. Allerdings geht aus dem Berichte, der uns vorliegt, und aus der Darstellung, die der Herr Referent gegeben hat, hervor, daß die Regierung in dieser Frage sich in erster Reihe auf den Standpunkt gestellt hat, es würde ihr schwer fallen, in gleicher Weise, wie für die Einrichtung der bestehenden Anstalt in Stauden, auch für die Einrichtung einer Anstalt in Oberkrain mit materiellen Mitteln dem Lande zur Seite zu stehen.

Um nun in dieser Richtung keinem Mißverständnisse Raum zu gönnen, ist es wünschenswert zu betonen, daß, als die Frage der Einrichtung einer derartigen Schule in Oberkrain angeregt wurde, nicht der Gedanke maßgebend war, es sei daselbe zu schaffen, was in Unterkrain besteht, sondern es lag der Gedanke zugrunde, daß es nothwendig sei, eine Anstalt ins Leben zu rufen, welche den besonderen im Oberlande herrschenden Bedürfnissen Rechnung trägt, daß es nicht nothwendig sei, eine landwirtschaftliche Schule, wie sie nach dem Organisationsstatut für Stauden besteht, zu errichten, sondern eine Anstalt, die praktische Erfolge haben wird, deren wir dringend bedürftig sind.

Wenn also die Regierung in ihrer Antwort an den Landesausschuß darauf hinweist, es sei zweckmäßig, vielleicht eine Anstalt ins Leben zu rufen, die — sei es mit Specialfachkursen, sei es als Winterschule — diese Aufgabe zu übernehmen hätte, so begegnet sich die Anschauung der Antragsteller mit der der Regierung in den wesentlichsten Punkten, und nur ein Umstand ist es, auf den noch speciell hinzuweisen wäre.

Ich glaube nicht, daß es sich bloß darum handelt, theoretischen Schulunterricht zu erteilen, sondern daß wesentlich die Aufgabe ins Auge zu fassen ist, auch demonstrativ der Bevölkerung an die Hand zu gehen in allen jenen Fragen, in denen sie thatsächlich heute mangels Erfahrung in landwirtschaftlichen Kenntnissen jene Erfolge nicht erreicht, die in ähnlicher Lage in den Alpenländern erreicht werden. Es ist demnach die Idee maßgebend gewesen, daß es sich empfehlen werde, eine Art Musteranstalt zu errichten, an welcher neben dem Schulunterricht, der in Winterkursen ganz zweckmäßig durchgeführt werden könnte, demonstrativ zu anderen Zeiten, und zwar in solchen Zeiten, die nicht die Arbeitskräfte in unnöthiger Weise an einen Schulunterricht fesseln, auch die weitere Belehrung und Darlegung der Erfahrungen, die nur im praktischen Wege erreicht werden können, ermöglicht werde. Aus diesen Gründen würde es sich nach meiner Anschauung empfehlen, in erster Reihe an die Errichtung einer derartigen Musterwirtschaft zu denken.

Ich bitte nicht zu erschrecken, als ob mir vor Augen stünde derjenige Vorgang, den wir bei der Einrichtung von Stauden beobachtet haben, der vielleicht unsere Kräfte in zu hohem Grade in Anspruch genommen hat und in mancher Beziehung den Bedürfnissen der Schule neben der Wirtschaft, die dort geführt wird, nicht entspricht.

Ich kann mir sehr wohl denken und ich habe die ganz bestimmte Anschauung im Auge, daß es möglich sei, durch Pachtung von entsprechenden Gründen und durch Einrichtung von bestehenden Anstalten in nicht allzu sehr belastender Weise diese Art Musteranstalt zu schaffen, die als Schule im Winter dienen würde in Verbindung mit Demonstrationen im Sommer, und zwar an geeigneten Orten, da es sich um die Alpenwirtschaft und manches andere handelt, was nicht vereinigt werden kann. Auf diese Weise könnte den Bedürfnissen des Oberlandes Rechnung getragen werden.

Wenn heute beantragt wird, der Landesausschuß möge sich der Angelegenheit wärmstens annehmen und in der nächsten Session Anträge stellen, so geht dadurch, glaube ich, viel kostbare Zeit verloren; wir dürfen aber keine verlernen, wenn wir nicht in wirtschaftlicher Beziehung einen noch weiter gehenden Rückschritt erleben wollen.

Um nun die Sache zu beschleunigen und nur im Interesse der raschen Förderung derselben wird es sich empfehlen, ganz im Geiste der Anschauungen des Verwaltungsausschusses die Beschlüsse des Landtages in der Richtung zu fassen, daß so schnell als möglich nach einem ganz bestimmten Ziele eine Action ins Leben gerufen und durchgeführt werde. Diese Action bestünde, um kurz zu resumiren, darin, daß der Landesausschuß sich mit der hohen Regierung in Verbindung setze und ihr darlege, daß thatsächlich die Anschauung, die von Seite des Ackerbauministeriums zum Ausdruck gebracht wurde, sich wesentlich mit den Anschauungen deckt, die bezüglich der Errichtung einer derartigen Anstalt in Oberkrain im Landtage vorherrschen. Wenn in dieser Richtung von der Regierung einerseits zwar ein Gründungsbeitrag in Aussicht gestellt wurde, so ist andererseits vielleicht doch durch Darlegung der Verhältnisse zu erreichen, daß auch zur Erhaltung der Anstalt eine ständige Unterstützung erwirkt werde, wobei ich hoffe, daß die Befürsorge bald schwinden wird, als ob es sich um jene hohen Beträge handeln würde, die bei einer größeren Schule nothwendig wären. Hier handelt es sich darum, daß praktisch ein ganz anderer Weg eingeschlagen, durch welchen aber den Bedürfnissen des Oberlandes unbedingt Rechnung getragen würde.

Es konnte bei den Verhandlungen über diesen Gegenstand im Schoße des Landesausschusses und bei den Körperschaften, die in dieser Angelegenheit befragt wurden, die Frage nicht umgangen werden, wo diese Anstalt errichtet werden soll, und ich glaube, wir müssen dieser Frage klar und bestimmt entgentreten.

Wenn ich vom Oberlande gesprochen habe, so möchte ich in dieser Richtung klar und bestimmt aussprechen, daß bei Errichtung dieser Anstalt wesentlich die obersten Theile unseres Oberlandes ins Auge gefaßt werden, daß es sich hierbei, um ganz concret zu sprechen, um die Wochin, um Weldeß und die Gemeinden jenseits der Save handelt, welche mit Alpenwirtschaft und allen jenen Angelegenheiten, welche hier in erster Reihe in Betracht kommen, im Zusammenhange stehen. Es handelt sich in diesen Gegenden um Viehzucht, Molkeerbetrieb, Obstzucht, Wiesenbau und Bienenzucht, was ich speciell hervorhebe, weil aus diesen Gegenden die besten Bienenzüchter, nicht nur von Krain, sondern von ganz Oesterreich sich rekrutiren. Es handelt sich um

Alpenwirtschaft und Waldcultur, und alle diese Zweige können mit besserem Erfolge kaum anderswo gefördert werden, als an diesen Orten. Damit aber kein Zweifel entstehe, möchte ich den Landtag bitten, sich dahin auszusprechen, daß im Oberlande, beispielsweise — würde ich sagen — auf dem Veldezer Boden eine solche Anstalt errichtet werde.

Wenn ich die Angelegenheiten, mit denen die Anstalt sich zu befassen hätte, bereits im vorigen Jahre angeführt habe und mit einzelnen Andeutungen jetzt wiederholte, so denke ich dem übereinstimmenden Urtheile des Hauses zu begegnen, wenn ich sage, daß wir trachten müssen, eine entsprechende Unterstützung von Seite der Regierung für diese Gründung zu erlangen, um thatsächlich den arg bedrängten Alplern und Bewohnern des Oberlandes, die mit den größten Schwierigkeiten zu kämpfen haben, eines der wirksamsten Mittel zur Hebung ihrer Wirtschaft zu bieten. Es ist Gefahr im Verzuge! Wer das Oberland kennt, der weiß, wie arg dort in volkswirtschaftlicher Beziehung vorgegangen, wie der letzte Schatz, den der Bauer hat, niedergeschlagen wird, so daß wir möglicherweise einer Zeit entgegengehen, wo die Folgen sehr empfindlich sich bemerkbar machen werden. Wenn Sie bedenken, daß durch das Umsichgreifen der Industrie auch die Frage der Arbeitslöhne erhöhte Schwierigkeiten finden wird, und nach dieser Richtung durch andere Mittel Hilfe geschaffen werden muß, daß der Volkereibetrieb und die verschiedenen anderen Zweige, die ich angeführt habe, nichts anderes brauchen, als praktische Unterweisung und eine geschickte Verbindung mit landwirtschaftlichen Genossenschaften, deren Gründung auf praktischem Gebiete ich wärmstens befürworte, dann werden Sie mit mir übereinstimmen, daß wir nur durch Errichtung einer solchen Anstalt diesen Kreisen eine wirksame Unterstützung angedeihen lassen können.

Aus diesen Gründen würde ich Sie bitten, im Sinne des Antrages, welchen der Herr Referent im Namen des Verwaltungsausschusses gestellt hat, aber doch um die ganze Angelegenheit zu präcisiren, vielleicht folgenden Abänderungsantrag freundlichst acceptiren zu wollen:

(here: — liest:)

„Der Landtag wolle beschließen:

Die Nothwendigkeit der Gründung einer entsprechenden landwirtschaftlichen Lehranstalt an einem geeigneten Orte des Oberlandes, z. B. auf dem Veldezer Boden wird neuerdings allseitig anerkannt und betont; zu diesem Zwecke dürfte sich die Einrichtung einer Musterwirtschaft in Verbindung mit einer Winterschule und mit alljährlich zu geeigneter Zeit sich wiederholenden Specialkursen und Demonstrationen über Viehzucht, Volkereibetrieb, Alpenwirtschaft, Obst- und Bienenzucht, sowie Waldcultur empfehlen;

und der Landesausschuß wird beauftragt:

a) dieser Angelegenheit seine vollste Aufmerksamkeit zu schenken und für die Durchführung alles Erforderliche ohne Verzögerung zu veranlassen, und

b) zu diesem Behufe sich insbesondere bei der hohen Regierung nochmals und wärmstens für die Gewährung einer entsprechenden Unterstützung sowohl für

die Gründung, als für die Erhaltung dieser Anstalt zu verwenden.“

Indem ich diesen Antrag dem Landtage empfehle, halte ich es für meine Pflicht, der hohen Regierung für das Wohlwollen, welches sie in dieser Frage bereits im Principe kundgethan hat, den besten Dank auszusprechen, möchte aber damit auch die Bitte verbinden, die Angelegenheit wirklich thatkräftig zu fördern. Wenn der Landesausschuß, welcher mit anerkanntem Eifer in dieser Angelegenheit, wie der Bericht darlegt, vorgegangen ist, in Verbindung mit der Regierung diese Sache vor Zusammentritt des nächsten Landtages zum Abschlusse bringt und in der Lage sein wird, uns zu berichten, daß dieses Werk geschaffen ist, dann werden wir demselben alle aufrichtig und offen den vollsten Dank votiren. In diesem Sinne empfehle ich meinen Antrag zur Annahme.

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca ekscelece barona Schwegla, izvolijo ustati. (Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je torej v razpravi.

Zeli se kdo besede?

Der Herr Abgeordnete Ritter v. Langer hat das Wort.

Abgeordneter Ritter v. Langer:

Seine Excellenz Herr Baron Schwegel hat den von ihm gestellten Antrag in so ausgezeichnet beredter Weise begründet, daß es nicht meine Aufgabe erscheint, diesen Antrag noch weiter zu begründen. Ich habe mich vielmehr nur deshalb zum Worte gemeldet, um einigen Bemerkungen dieser Vorlage, welche das Gutachten des Centralausschusses der Landwirtschaftsgesellschaft anführt, und welche geeignet wären, irgendwelche Bedenken wachzurufen, in beruhigender Weise entgegenzutreten.

Die landwirtschaftliche Gesellschaft hat sich damit vollkommen einverstanden erklärt, wie schon Seine Excellenz Baron Schwegel geäußert hat, daß eine solche Anstalt in Oberfrain errichtet werde, wie sie Seine Excellenz in Antrag gebracht hat, und sie begrüßt diese Idee mit Freude. Nun hat aber die Landwirtschaftsgesellschaft doch Bedenken dabei aufgeworfen, welche thatsächlich von einem falschen Standpunkte ausgehen.

Vor allem meint die Landwirtschaftsgesellschaft, es sei die Gefahr vorhanden, daß die Anzahl der Schüler im Stauden möglicherweise bedeutend verringert würde.

Ich mache darauf aufmerksam, daß dies nur in minimalster Weise stattfinden würde, da diese Anstalt bereits jetzt von Oberfrain aus deshalb, weil die oberfrainischen Verhältnisse in Stauden wenig berücksichtigt werden können, im geringen Maße besucht wird. Heuer sind unter den 35 Schülern in Stauden nur 5 aus Oberfrain. In den letzten 5 Jahren sind 95 Schüler neu eingetreten, unter welchen sich nur 20 aus Oberfrain befinden. Es ist damit gesagt, daß die Staudener Schule die Oberfrainer lernbegierigen Jünglinge nicht

sonderlich interessirt, da sie den Anforderungen, der Oberkrainer Verhältnisse nicht Rechnung trägt.

Die Landwirtschaftsgesellschaft, beziehungsweise der Landesauschuss macht darauf aufmerksam, dass auch in Tirol nur eine Schule existirt, nämlich in St. Michael an der Gtsch, welche für die gesammten Verhältnisse von Tirol genüge; „zadostuje“ heisst es im slovenischen Texte.

Nun ist die Anstalt in St. Michael nicht zu vergleichen mit der Anstalt in Stauden; denn einerseits ist die Anstalt in St. Michael in der Lage, allen Wirtschaftszweigen vollkommen gleichmässige Aufmerksamkeit zu schenken, indem dort die Neblaus nicht existirt, also auch keine Concentration des Unterrichtes in dieser Richtung nothwendig ist, und zweitens hat St. Michael derartig vorzügliche Wiesen an der Gtsch, dass der Wiesenbau und die Wiesencultur dort in ausgezeichnete Weise gelehrt werden können, was in Stauden nicht möglich ist und wie es scheint, auch nicht in Angriff genommen werden wird; denn seit vielen Jahren ist ein Credit von 2400 fl. bewilligt, wozu der Staat die Hälfte beigetragen hat, um die Wiesencultur in der Weise durchzuführen, wie es geordneten landwirtschaftlichen Verhältnissen entspricht, dieser Credit ist aber bisher nicht in Anspruch genommen worden.

Daraus, dass ein Stall vergrößert oder eine Centrifuge angeschafft wird, werden die Oberkrainer noch nicht einen Unterricht erhalten, der für ihre Verhältnisse genügt.

Außerdem aber ist es aber gar nicht wahr, dass die Schule in St. Michael die einzige Schule in Tirol ist. Gerade dass diese Schule für Tirol nicht genügt, beweist, dass auch in Krain für das Oberland neben der Schule, wie sie in Stauden besteht, eine Winterschule in Oberkrain, wie sie eben beantragt wird, dringend nothwendig ist.

In Tirol besteht noch eine zweite Schule in Rothholz im Innthale und dort wird ganz besonders dasjenige gelehrt, was durch den Antrag Baron Schwegels angestrebt wird. Es ist dort eine Winterschule, die vom 24. October bis 6. April dauert und mehrere Specialcurse umfasst für Obstbau, Obstverwerthung, Wolkerei u. s. w.

Sie sehen, dass in Tirol trotz der ausgezeichneten Schule in St. Michael sich die Nothwendigkeit herausgestellt hat, eine neue Schule zu schaffen, gerade mit derselben Einrichtung, wie sie von Seiner Excellenz angestrebt wird und auch dem Ackerbauministerium vorgeschwebt hat.

Zur Befräftigung der Nothwendigkeit, außer der Schule in Stauden noch eine entsprechende Winterschule in Oberkrain zu schaffen, um den dortigen Verhältnissen gerecht zu werden, um auch dort einen technisch-landwirtschaftlichen Mittelpunkt zu gewinnen, möchte ich mit Erlaubnis des Herrn Präsidenten ein Schreiben vorlesen, welches ich vor einigen Tagen erhalten habe. In demselben heisst es:

(here: — liest:)

„Die Errichtung einer Anstalt in Nordtirol war hier namentlich deswegen nothwendig, um für das eigentliche Viehzuchtgebiet einen landwirtschaftlich technischen Mittelpunkt zu erhalten, von dem auch der

Wanderunterricht für das Ober- und Unterinnthal ausgeht.

St. Michele wirkt als Versuchstation für das ganze Land, als Schule und durch Wanderunterricht aber hauptsächlich nur für den südlichen, sowohl deutschen als italienischen Landestheil.

Ich kenne Krain zu wenig, um mir eine bestimmte Ansicht bilden zu können, doch glaube ich, dass die Schule in Stauden, die ich kenne, für die eigentlichen Alpengegenden nicht das leisten kann, was durch eine eigene Winterschule in Verbindung mit Wanderunterricht erzielt werden könnte.“

Meine Herren, und von wem ist dieses Schreiben? Von dem hervorragenden Experten des Ackerbauministeriums in landwirtschaftlichen Schulangelegenheiten, vom Herrn Regierungsrath Mach. (Klici v središču: — Ruše im Centrum: „Dobro!“)

Deželni glavar:

Želi se kdo besede?

Gospod poslanec župnik Azman ima besedo.

Poslanec Azman:

Visoka zbornica! Ne bom vas z daljšim govorom mučil, ampak samo to moram konstatirati, da ko je lansko leto gospod poslanec ekszellenca baron Schwegel predlagal kmetijsko šolo za Gorenjsko, ta predlog ni bil le tukaj v zbornici soglasno sprejet, ampak da je našel tudi med Gorenjci vesel odmev. Kamorkoli sem prišel, so Gorenjci tako šolo z veseljem pozdravljali in zato me veseli, da je ta predlog letos že bolj konkretno oblike dobil in da se je ministerstvo izreklo za zimski tečaj. Govoril sem s poljedelci naše Blejske okolice in ti so take tečaje prav z veseljem pozdravljali. Rekel bi, da ravno zimski tečaj bi bil za naše razmere najbolj prikladen, posebno prikladen zato, ker naši mladenči lažje utegnejo po zimi v tako šolo hoditi, po leti pa se jih rabi pri poljskih in drugih delih. Kar zadeva kraj predlagane šole, se strinjam popolnoma z gospodom poslancem baronom Schweglom, da naj bi bila taka šola v Blejski okolici in to posebno iz tega razloga, ker so tam gozdni uradi in blizu tudi cesarski gozdi, v katerih bi se mladenči praktično lahko poučevali v pravilnem gozdarstvu. Tudi zato se mi zdi Bled posebno pripraven za tako zimsko šolo, ker je tam veliko stanovanj, ki po zimi prazna stoje in bi potem tudi v tem oziru taka šola na Bledu najlažje uspevala. In če se je izreklo, da bi morebiti taka šola utegnila škodovati kmetijski šoli na Grmu, jaz mislim, da ravno zato je Bled še bolj priporočati za tako šolo, ker je tako oddaljen od Dolenjskega, kajti bližje Grmu ko se taka šola napravi, več bi utegnila škodovati. Ako bi bila taka šola v Kranju ali v Ljubljani, potem bi jo Gorenjci ne mogli tako obiskovati, kakor če je na Bledu. Zato se pridružujem predlogu gospoda barona Schwegla in tudi potrjujem njegov predlog, da naj se naprosi vlada, ne samo da bi za ustanovne troške dala veliko podporo, ampak da bi tudi potlej vsako leto pre-

cejšen znesek dovoljevala za vzdrževanje take šole. Ker drugega nimam pripomniti, tedaj priporočam predlog gospoda poslanca ekscelence barona Schwegla.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Visoka zbornica! Jaz pa žal nisem v tistem srečnem položaju, da bi mogel predlogu njegove ekscelence gospoda poslanca barona Schwegla od prve do zadnje besede pritrditi. Uvažujem pač razloge, katere je navedel za take zimske tečaje in za demonstrativno kmetijsko šolo na Gorenjskem v vseh panogah narodnega gospodarstva, ki so za ta del dežele naše važne in potrebne. Pred vsem važno je na Gorenjskem planšarstvo, potem živinoreja, gozdno gospodarstvo in pa poljedelstvo. Toda tako ozek okvir po mojem mnenju ne moremo potegniti deželnemu odboru, da bi, kakor namerava njegova ekscelenca in kakor želi tudi gospod poslanec Ažman, že danes izrekli se za kraj, kjer naj bi se taka šola ustanovila. Na Gorenjskem, gospoda moja, nimate vseh teh panog gospodarstva, katere je navajal gospod poslanec ekscelenca baron Schwegel, jedino le v gorenjem delu dežele, v tistem okraju, za katero on predlaga šolo; ampak še v veliko večji meri nahajate jih v drugih okrajih na Gorenjskem. Kar se tiče planšarstva, opozarjam na obširne planine in razvito planšarstvo Kamniškega in Kranjskega okraja. Tudi glede gozdnega gospodarstva, ki je tam še vedno v povojih, utegnili bi se z veliko večjo pravico kaj storiti, kakor v Radoljskem okraju, kjer imajo ljudje v kranjski industrijski družbi — tako vsaj upam, — dober vzgled, kako se morajo gozdi upravljati. Sicer se je včasih govorilo, da je družba v tem oziru slabe vzglede dajala; pa če je to tudi res, ne velja več glede gozdov, ki so sedaj last verskega zaklada. V Kranjskem in Kamniškem okraju takega vzglednega gozdnega gospodarstva nikjer ni in zato bi se ravno tam moralo največ storiti v tem obziru. Kar se tiče poljedelstva samega, opozarjam, da je tam veliko ugodnejša zemlja in lega; da je pa vsled tega poljedelstvo v teh dveh okrajih tudi bolj razvito, kakor v Radoljskem okraju. Jaz se torej danes ne bom izrekel, kje naj se ustanovi šola, toliko je pa gotovo, da je za njo na Gorenjskem veliko pripravnih in morebiti pripravnih krajev, kakor v Blejski okolici, katero predlaga gospod poslanec baron Schwegel. Zato bi prosil, da visoka zbornica njegovemu predlogu ne pritrdi v celoti. Predlog naj bi se glasil, kakor je bil prvotno stavljen, vendar pa nasvetujem amendement, naj bi se namesto „des Oberlandes“ reklo „Oberfrains“ in pa da bi se izpustile besede „3. B. auf dem Weldejer Boden“. S tem bode, ne da bi se poznejšemu končnemu sklepu prejudikovalo, ustrezno gospodu predlagatelju ekscelenci baronu Schweglu, kakor tudi gospodom poslancem, ki zastopajo Gorenjske kraje, kon-

čno pa tudi interesu te pokrajine samemu. Nikakor pa ne gre, da bi deželnemu odboru že naprej vezali roke, predno je bila ta stvar vsestransko pretehtana. Po mojem mnenju bo deželni odbor imel dolžnost, da to vprašanje dobro prouči in potem šele prihodnje leto pride pred deželni zbor s konkretnim predlogom, kje naj se šola ustanovi. Če se tako, kakor sem jaz predlagal, izpremeni predlog njegove ekscelence gospoda barona Schwegla, s tem še vedno ni rečeno, da deželni odbor ne bode tistega predlagal, kar on namerava, nečem pa, da bi se danes že storil prejudic.

Prosim torej visoko zbornico, da bi pritrdila mojemu predlogu.

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadosti podprt in je torej v razpravi.

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Murnik ima besedo.

Poslanec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Jaz za svojo osebo nisem mislil pri tej stvari govoriti, ampak ker je eden prečastitih gospodov predgovornikov omenil tudi poročilo kmetijske družbe, ki je deloma natisnjeno v tej prilogi in ker se je izjava kmetijske družbe kritikovala, želim, da izve visoki zbor mnenje glavnega odbora kmetijske družbe, katero ima o onem predlogu, ki se je lani bil sprejel. Dne 21. januarija 1898 se je sklenilo, da naj se ustanovi še ena kmetijska šola in to na Gorenjskem. Ta predlog je tako jasen, da jasnejši ne more biti in le o tem jasnem predlogu je kmetijska družba obravnavala, katero je vprašal deželni odbor za mnenje. Zato si je morala ogledati celo osnovo Grmske šole, in baviti se je morala tudi s troški ustanovitve in vzdrževanja druge take šole. In ker je odbor kmetijske šole nekako pri takih vprašanjih tudi zastopnik vseh svojih članov, je moral tudi misliti, ali bi bilo res umestno, da bi se še ena šola napravila, tako da bi imeli v deželi dve kmetijski šoli in ker so člani kmetijske družbe tudi davkoplačevalci, je morda glavni odbor nekako prekoračil svoj delokrog, ampak jaz mislim, da je popolnoma prav, da se pri takih stvareh tudi tako vprašanje reši. Glavni odbor je prišel do prepričanja, da je nemogoče, da bi se pri nas ustanovila še ena kmetijska šola, prišel pa tudi do tega prepričanja, da je treba ni in pri tem se je skliceval — in popolnoma prav — na šolo v Šmihelu. Seveda je eden gospodov predgovornikov hotel to nekako popravljati, da šola v Šmihelu ne zadostuje popolnoma zahtevam Tirolske in da imajo zato tudi v Rothholzu še nekako drugo šolo. Jaz trdim, da glavni odbor kmetijske družbe nič napačnega ni povedal, ko je rekel, da ima Tirolska le eno tako šolo, kar je nazadnje tudi res, kajti v Rothholzu ni

taka, kakor v Šmihelu. Ali danes, gospoda moja, pa imamo vse kaj drugega pred nami, kakor lanski sklep, danes imamo predlog gospoda poslanca ekscelece barona Schwegla, ki je kaj čisto drugega predlagal. On se je strinjal z mnenjem kmetijskega ministerstva, kakoršno je prijavilo na vlogo, ki jo je dobilo od deželnega odbora po nalogu deželnega zbora. Kmetijsko ministerstvo pravi, da bo dalo nekoliko podpore za ustanovitev take zimske šole, torej ravno tiste šole, ki jo ima gospod baron Schwegel v mislih v svojem predlogu. Tudi ministerstvo nekoliko specializuje tiste tečaje, katerim je eksceleca gospod poslanec baron Schwegel dodal samo še sadjerejo in čebelorejo. Drugi tečaji so pa vsi že omenjeni v dopisu kmetijskega ministerstva. Zakaj je ministerstvo ravno ta dva kurza izpustilo, tega ne vem, mogoče pa zato, ker ve, da sta obe stroki pri nas na Gorenjskem že precej razviti. Jaz pa nikakor nisem za to, da bi se to ne sprejelo v predlog, ker je nazadnje vendar dobro, da se take stvari tudi poučujejo. Z ozirom na to sem jaz torej mnenja, da je bilo poročilo glavnega odbora kmetijske družbe popolnoma pravilno in ako bi bil deželni odbor vprašal, ali bi ne bilo mogoče, napraviti morda kako drugačno šolo, kakor jo imamo na Dolenjskem, bi bilo poročilo glavnega odbora kmetijske družbe sedaj tudi drugačno, ker za take zimske šole ali uzorna posestva se je glavni odbor kmetijske družbe, ki ima tudi že sama uzorni dvorec na Viču, že večkrat sam potegnil.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Povše ima besedo.

Poslanec Povše:

Ne ustrašite se, da bom dolg, toda ker sem član deželnega odbora, kateremu bo nalog, sklep deželnega zbora izvrševati, to je povod, da sem se oglasil k besedi. Jaz smatram, da bo pred vsem nalog deželnega odbora, najprvo strokovno proučiti značaj in lastnosti take zimske šole spojene s primerno kmetijo, ki bi nudila vso potrebno strokovno izobrazbo in nič manj ne bo nalog deželnega odbora, tudi vse finančne razloge upoštevati, kajti to si ne moremo prikrivati, ako hočemo, da bo ta šola svojemu nalogu zadostovala, mora biti dobro urejena. Jaz sam priznam in se ne plašim in strahim, to izreči, da le ako se najde dobra uzorna kmetija, na kateri se potem čedna govedoreja napravi, bo tudi ta vir mogel pripomoči k obstoju šole. Navajam, da je že sedaj deželni odbor ali da sem jaz kot referent nameraval, da se nastavi na Grmu večja čreda pingavske živine in vzgaja tako mlad naraščaj, katerega se mora sedaj drago kupovati. Navajam, da se plačuje $1\frac{1}{2}$ leto stari Pingavec po 250 in več goldinarjev. Upati pa je tudi, da bo cesarsko ministerstvo upoštevalo izraženo željo in potrebnost, da se za Gorenjsko tudi napravi posebno v prvi vrsti živinorejska šola in da se bo udalo temu, da bo poleg prispevka k ustanovnim stroškom do-

volilo tudi primerem vsakoletni prispevek, katerega bo vsekako treba, ako hočemo, da namestimo na šoli moža, ki bo popolnoma kos nalogu, voditi vzorno kmetijo. V tem oziru pa menim, da bi bilo vendarle prav, ako bi visoki zbor pustil deželnemu odboru nekaj latitudé, neko širše polje in sicer zato, ker mislim, da se bo deželni odbor obrnil na več posestnikov, o katerih upa, da imajo na svojih posestvih dane predpogoje za namestitev kmetijske šole in kmetije. Od teh bo veliko odvisno, kako ceno bodo dotičniki zahtevali. Če je posestvo količkaj primerno, bo s prezidavami in adaptacijami stalo morebiti 50.000 gld., 60.000 gld. ali celo 70.000 gld. in tudi če bi se mislilo samo v zakup vzeti kako uzorno posestvo — vsaj eksceleca gospod poslanec baron Schwegel sam mi je zagotovil, da bi se s tem zadovoljil — bila bi na Gorenjskem tudi zakupnina za tako posestvo gotovo precej draga. Na vsak način pa deželni odbor tega ne bo storil, da bo odbijal kak kraj, ampak jaz smatram nalog njegov tak, da bo moral glede posestva in finančnih razmer vse potrebno poizvedeti, potem pa bo deželnemu zboru stavil svoje nasvete, ki je edino kompetenten, odločiti se za kraj. Program bo tako narejen za šolo, da bo izvedljiv na tem ali onem kraju in torej ne bo nič zamujenega. Jaz ne poznam razmer na Gorenjskem toliko, da bi mogel presoditi, ali bi bilo res najbolje, ustanoviti šolo v ozemlju Blejskem, ampak vsekako se mi zdi težavno in nevarno, danes že se odločiti za ta ali oni kraj, ker potem bi se lahko drugi okraj oglasili z očitanjem, zakaj se nanje ni oziralo. Da se temu v okom pride, je najbolje, ako se sprejme predlog upravnega odseka, ki nasvetuje, da naj se šola ustanovi na Gorenjskem sploh. Gotovo pa je, da bo deželni odbor upošteval važnost planinarstva, se tudi obrnil na gorenje kraje Gorenjske, da se bo, ako mogoče, tudi poučevanje v planinarstvu moglo vršiti s primernim uspehom.

Deželni glavar:

Seine Excellenz der Herr Abgeordnete Baron Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Ich habe den Ausführungen des geehrten Herrn Vorredners nur wenige Bemerkungen anzufügen. Es handelt sich eigentlich nur um die Aufklärung eines möglichen Mißverständnisses, das ich unter allen Umständen beseitigen möchte.

Der geehrte Herr Bürgermeister hat darauf hingewiesen, daß er im Allgemeinen mit den Anträgen einverstanden ist und nur zwei Amendements wünscht, welche den Zweck hätten, eine etwas weniger gebundene Marschroute dem Landesausschuß zu geben. Nun war es nie meine Absicht, den Landesausschuß in seinen Entschlüssen zu beeinträchtigen, beziehungsweise ihm eine zu enge Anweisung zu geben. Ich erlaube mir darauf hinzuweisen, daß im Antrage nur beispielsweise der Beldeßer Boden angegeben ist und daß ich dies ausdrücklich damit motivirt habe, daß ich glaube,

es sei nothwendig, einen Punkt anzudeuten, um wenigstens ein Bedenken, welches eingewendet wird, ein für allemal zu beseitigen, und einer Anschauung wenigstens von meinem Standpunkte entgegenzuwirken, die in verschiedenen Kreisen herrscht, der Anschauung, die dahin geht, diese Schule könne am zweckmäßigsten in Laibach errichtet werden. Um eben die Errichtung einer derartigen Schule in Laibach auszuschließen, habe ich zwei Bezeichnungen in diesen Antrag aufzunehmen mir erlaubt: erstens die Bezeichnung „Oberland“ statt „Oberfrain“, weil Oberfrain auch Laibach einschließt, während Niemand unter Oberland Laibach versteht; zweitens die Bezeichnung „z. B. auf dem Beldefer Boden“, um auch geographisch die höhere Lage des Landes anzudeuten. Ich bin aber vollständig einverstanden mit den Ausführungen des geehrten Herrn Abgeordneten, welcher die Amendements gestellt hat, daß unter allen Umständen die Aufgabe des Landesauschusses die sein muß, im ganzen Oberlande Umschau zu halten, um einen geeigneten Ort ausfindig zu machen und die entsprechenden Anträge zu stellen und daß er in dieser Beziehung mit Ausschluß des bezeichneten Mittelpunktes des Landes eine vollständig freie Action zu entwickeln in der Lage sei.

Weil mir aber gesagt wurde, daß der Ort, wo eine solche Schule errichtet werden soll, von Niemand angedeutet werden will, weil Jeder — ich weiß nicht, aus welchen Gründen — sich scheut, etwas diesfalls auszusprechen, mir aus diesem Grunde habe ich geglaubt, diesem Bedenken auf diese Weise, die nicht präjudicial ist, aber doch den Gedanken andeutet, entgegenzutreten zu sollen.

Ich glaube, daß nach diesen Ausführungen der Herr Abgeordnete die Bedenken zerstreut finden wird, welche ihm vom Standpunkte der Formulirung meines Antrages aufgetaucht sind und es wäre, glaube ich, doch wünschenswert, wenn dieser Antrag, vorausgesetzt, daß er im Princip die allgemeine Zustimmung des Hauses findet, wo möglich auch in solcher Form zur Annahme gelangt, welche diesem allgemeinen Gedanken auch entsprechenden Ausdruck gibt.

Indem ich also glaube, jedes Mißverständnis beseitigt zu haben und da in der Wesenheit meine Anschauungen von denen des Herrn Abgeordneten, der die Amendements gestellt hat, nicht abweichen, denke ich, daß der Landtag dem Antrage, sowie ich ihn zu stellen mir erlaubte, seine Zustimmung zu ertheilen sich bewogen finden könnte.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, — gospod poročevalec?

Poročevalec Jelovšek:

Najlepše, kar sem pri tej debati zapazil, je to, da je vsa zbornica zopet edina v tem, da naj se ustanovi zimska kmetijska šola na Gorenjskem. To prav z veseljem konstatiram.

Kar se pa tiče predloga ekscelece gospoda poslanca barona Schwegla, se pa nikakor ne morem

s tem strinjati, da bi se hotelo deželnemu odboru že naprej roke vezati. Ker se je pa njegova eksceleca pozneje sam popravil in je rekel, da ni nameraval deželnemu odboru dati vezane potnice, torej to sedaj odpade in glede na to mi tudi ni potreba odgovarjati na besede gospoda poslanca viteza Langerja, ki je predlog gospoda barona Schwegla podpiral.

Pameten je bil predlog gospoda poslanca Hribarja in to, da je dostavil tudi Kranjski in Kamniški okraj, akoravno je pozabil na Ljubljanski okraj, ki deloma tudi spada na Gorenjsko.

Gospod poslanec Murnik je omenil, da je glede zimske šole kmetijska družba drugega mnenja, kakor pa se je iz njenega dopisa sklepalo, kajti takrat, ko jo je deželni odbor za mnenje vprašal, se je šlo za drugo stvar, namreč za celo kmetijsko šolo v velikem obsegu in glede take šole se je glavni odbor bal, da bi ne uspevala in da bi tudi utegnila škodovati kmetijski šoli na Grmu. Torej je tudi ta stvar pojasnjena in nimam drugega omeniti, nego da odločno vzdržujem predlog upravnega odseka in prosim, da se ta predlog sprejme.

Deželni glavar:

Sedaj bomo prišli na glasovanje in sicer se bo najprej glasovalo o predlogu gospoda poslanca Hribarja, ki se strinja z besedilom gospoda poslanca ekscelece barona Schwegla, samo s tem razločkom, da naj bi se namesto „des Oberlandes z. B. auf dem Beldefer Boden“ reklo „Oberfrains“.

Poslanec Hribar:

Prosim besede k glasovanju.

Deželni glavar:

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

V formalnem oziru bi jaz glede glasovanja predlagal, da se najprej glasuje o predlogih gospoda poslanca ekscelece barona Schwegla, kakor so bili stavljeni, samo da se izpuste besede „des Oberlandes z. B. auf dem Beldefer Boden“. V drugi vrsti naj bi se potem glasovalo o mojem predlogu, da se te besede nadomeste z besedo „Oberfrains“.

Deželni glavar:

Tako sem tudi jaz hotel dati predlog na glasovanje.

Prosim torej gospode, ki so za predlog gospoda poslanca barona Schwegla, izpustivši besede „des Oberlandes z. B. auf dem Beldefer Boden“, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj bomo glasovali o predlogu gospoda poslanca Hribarja, da se mestu sedaj izpuščenih besed „des Oberlandes z. B. auf dem Beldezer Boden“ vrine beseda „Oberfrains“.

Abgeordneter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Nachdem das Haus sich bereits für meinen Antrag mit Ausnahme der Worte „des Oberlandes z. B. auf dem Beldezer Boden“ erklärt hat, so müßte jetzt darüber abgestimmt werden, ob sich das Haus auch für diese Worte ausspricht oder nicht. Werden diese Worte vom hohen Hause abgelehnt, müßte dann darüber abgestimmt werden, ob statt dieser Worte das Wort „Oberfrains“ angenommen wird; in jedem Falle entfällt aber jede weitere Abstimmung über den Antrag des Verwaltungsausschusses, weil eben an dessen Stelle mein Antrag getreten ist.

(Odobranje. — Zustimmung.)

Deželni glavar:

Prosim torej gospode, ki se strinjajo s prvotnim predlogom ekselence gospoda poslanca barona Schwegla, oziroma s tem, da se v ravnokar sprejeti predlog sprejmejo besede „des Oberlandes z. B. auf dem Beldezer Boden“, da izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel in torej bomo sedaj glasovali o predlogu gospoda poslanca Hribarja, da se namesto besed „des Oberlandes z. B. auf dem Beldezer Boden“ ustavi beseda „Oberfrains“.

Predlog bi se potem namreč v celoti glasil:

(bere: — liest:)

„Der Landtag wolle beschließen:

Die Nothwendigkeit der Gründung einer entsprechenden landwirtschaftlichen Lehranstalt an einem geeigneten Orte Oberfrains wird neuerdings allseitig anerkannt und betont;

zu diesem Zwecke dürfte sich die Einrichtung einer Musterwirtschaft in Verbindung mit einer Winterschule und mit alljährlich zu geeigneter Zeit sich wiederholenden Specialkursen und Demonstrationen über Viehzucht,

Molkenbetrieb, Alpenwirtschaft, Obst- und Bienenzucht, sowie Waldcultur empfehlen;

und der Landesausschuß wird beauftragt:

a) dieser Angelegenheit seine vollste Aufmerksamkeit zu schenken und für die Durchführung alles Erforderliche ohne Verzögerung zu veranlassen, und

b) zu diesem Behufe sich insbesondere bei der hohen Regierung nochmals und wärmstens für die Gewährung einer entsprechenden Unterstützung sowohl für die Gründung als für die Erhaltung dieser Anstalt zu verwenden.“

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Ta predlog je sprejet in torej odpade glasovanje o predlogu upravnega odseka.

Med sejo mi je bila izročena še ena peticija, namreč: Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani prosi podpore za leto 1899.

(Izroči se finančnemu odseku. — Wird dem Finanzausschusse zugewiesen.)

Prihodnja seja bo v torek, dne 25. t. m. ob 10. uri dopoldne in sicer s sledečim dnevnim redom:

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Naznanjam, da sem dovolil gospodu poslancu dr. Majaronu osemdnevni dopust, ker se je moral zaradi bolehnosti odpeljati na jug.

Odsek za komasacijo zemljišč ima sejo danes popoldne ob 4. uri in sicer v prostorih deželnega odbora.

Dalje ima danes popoldne in sicer ob 5. uri tudi v deželni hiši sejo odsek za pretresanje vprašanja glede gospodarskih zadrug in konsumnih društev in sicer bo na dnevnem redu splošna razprava o omenjenem vprašanju in pa volitev referenta.

Upravni odsek zboruje v soboto 22. t. m., to je jutri ob 1/2 10. uri dopoldne in finančni odsek v ponedeljek dne 24. t. m. ob 4. uri popoldne.

Sklepam sejo.

Konec seje ob 2. uri 25 minut popoldne. — Schluß der Sitzung um 2 Uhr 25 Minuten Nachmittag.

